

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΛΕΒΙΔΗ

ΣΥΝΤΟΜΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ,

ΕΡΑΝΙΣΘΕΝ

ΥΠΟ ΦΙΛΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ

“ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ,,

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Δ. ΛΕΒΙΔΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΑΝΑΣΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΥ (ΣΤΟΑ ΔΑΓΚΗ)

1929

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΛΕΒΙΔΗ

ΣΥΝΤΟΜΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ,

ΕΡΑΝΙΣΘΕΝ

ΥΠΟ ΦΙΛΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ

“ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ.,

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Δ. ΛΕΒΙΔΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΑΝΑΣΟΥ

ΟΔΟΣ ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΥ (ΣΤΟΑ ΔΑΓΚΛΗ)

1929

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΛΕΒΙΔΗ⁽¹⁾

Ἡ οἰκογένεια Λεβίδη εἶναι ἐκ τῶν εὐγενῶν Βυζαντινῶν οἰκογενειῶν, ἐκ τῶν Ταταούλων, ἢ Ταταύλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν καταγωγὴν ἔλκουσα. Κλάδος ἕως αὐτῆς, ἀνευρίσκειτο καὶ ἐν Χίῳ, καθ' ὃ ἀναφέρει ὁ Γ. Ἰ. Ζολώτας ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ: «Ἱστορία τῆς Χίου» (Τόμ. Α', σ. 379, κεφάλ. «Χιακὰ Γένη» σελ. 262), ἐνθα ἀναγινώσκουμεν: «Ἰ. Λεβίδης, εἰς οἶκον Ἀλεξ. Μπιρλῆ εἰς Παλαιακ. καὶ ἐπώνυμον σήμερον εἰς Θολοπ. Βλ. ἐπιγρ. 1601». Καὶ πλᾶξ ἐπιτύμβιος ἐν τῇ νεκροταφείῳ τῆς Χίου ἐσώζετο, ἐφ' ἧς ἦν κεχαραγμένον τὸ ὄνομα Λεβίδης.

1) Λεβίδης Ἀγγελος τοῦ Νικολάου. — (ἔτει 1655—1738). Μέγα ἰσχύων παρὰ τῷ τότε Σουλτάνῳ λόγῳ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ.

2) Λεβίδης Νικόλαος τοῦ Ἀγγέλου (ἔτει 1685—1777), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἐπίσης πλούσιος καὶ μετὰ τῶν τῆς Αὐλῆς τοῦ συγχρόνου Σουλτάνου συνδεόμενος.

3) Λεβίδης Ἀγγελος τοῦ Νικολάου (ἔτει 1725—1810), ὁ καὶ Τσαλίκης ἐπικληθεὶς, υἱὸς τοῦ προηγουμένου, διὰ προνομίων ὑπὸ τοῦ συγχρόνου Σουλτάνου περιβληθεὶς, ἐν αἷς καὶ ἡ ἄδεια τοῦ ἐξέρχεσθαι τῶν Ταταούλων ἔφιππος χάριν περιπάτου.

4) Λεβίδης Νικόλαος τοῦ Ἀγγέλου (ἔτει 1765—1852), υἱὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τῶν λογίων τοῦ ἔθνους. Δαπάνη αὐτοῦ εἶχεν ἐκδοθῇ ἤδη πρὸ τοῦ 1821 ἔτους καὶ Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, εἶχε δὲ ἀναδεχθῇ καὶ τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀπάντων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Μολδαυίας Βενιαμίν, τοῦ

(1) Ἰστέ καὶ «Λεβιδὸν Ἐγκυκλοπαιδικὸν Μπάρτ καὶ Χίροτ» Τόμον Ε' ἐν λέξει Λεβίδης καὶ «Συμπλήρωμα» αὐτοῦ ἐν λέξει Λεβίδης, ὡς καὶ «Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαίδειαν» ἐν λέξεσιν «Ἑλπίς» καὶ «Λεβίδης».

Μητροπολίτου Ειρηνοπόλεως καὶ Βατοπεδίου Γρηγορίου, τοῦ πρώην Μεγάλου Ποστολνίκου Δημητρίου Μάνου, τοῦ Μεγάλου Ποστολνίκου Ἰακωβάκη Ρίζου κλπ. (Ἴδετε περὶ τούτων «Λόγιον Ἐρμῆ» τοῦ 1820 ἔτους, σ. 79—82, 84—88, ἐνθα καὶ σχετικὸν ἔγγραφο τοῦ Ἡγεμόνος Μολδαβίας τῆς 29 Νοεμβρίου 1819 ἔτους, ὡς καὶ σ. 121—124). Οὗτος εἶχεν ἐτι ἀγοράσαι καὶ τὰ σχολία τοῦ διδασκάλου τοῦ Γένους Κ. Βαρδαλάχου εἰς τὰ ἔργα Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, σύγγραμμα τὰ μάλιστα πολύτιμον, ἀνέκδοτον ἐτι εὐρισκόμενον παρὰ τῷ Ν. Δ. Λεβίδῃ, πολιτευτῇ, ἐγγόνῳ τοῦ ἀνδρός, ὅστις πρὸ τοῦ 1821 ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει: «γνώμη τῶν περιφανεστάτων προδρόμων τοῦ Γένους κοινῇ, καὶ συνοδικῇ διακνώσει ἐκλεγείας πρὸ καιροῦ καὶ ἀναλαβὼν τὴν ἐπιστολὴν τῆς ἀνω Κάσας τοῦ Κοινοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν πρὸς τὴν κάτω Κάσιν δοσοληψιῶν, ἥδη, μέλλων ἀποχωρῆσαι, προσήλθε τῇ ἡμῶν Μετριότητι, προκαθημένη συνοδικῶς, συμπαρασυκλόντων καὶ τῶν ἀριστίνδων ἐκλεγμένων ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων τῆς ἀνω Κάσας, καὶ παρέδωκε τὴν λογογραφίαν ἀπίσης τῆς ἐν τῇ διαστήματι τῆς ἐπιστάσεως αὐτοῦ γενομένης δοσοληψίας λεπτομέρεστατον, καθαρῶτατον καὶ ἀκριδέστατον, οὕτως θεωρηθέντος μετ' ἐπιστάσεως, ἐφάνη λαμπρῶς, καὶ ἐναργῶς ἀπεδείχθη ἡ ἐν ἀξιοῦν καὶ φρονήσει τῆς αὐτοῦ ἐδγενείας ἐπιστάσις, ἡ ἄγρυπνος ἐπιμέλεια καὶ προθυμία καὶ ὁ ἐνθεος ζῆλος εἰς τὰ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινῆς εὐεργετίας καὶ μητρός, καὶ ἡζήωται τῶν καινῶν ἐπαίνων καὶ ἐγκωμίων κλπ.». Τὸ ἔγγραφο τοῦτο εἶναι Πατριαρχικὸν Σιγίλλιον ἐπὶ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Δι' ἐπακολουθήσαντος ἀμέσως δευτέρου Σιγιλίου Πατριαρχικοῦ, ὑπογεγραμμένου ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου καὶ 14 Ἀρχιερέων, ἀπονέμεται τῷ ἀνδρὶ τὸ τιμητικὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα τοῦ Δικαιοφύλακος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας: «ἐγκαταλείθει (κατὰ τὸ Σιγίλλιον) τῷ ἡμετέρῳ Εὐαγγελίῳ καὶ τοῖς εὐαριθμίαις αὐτῷ εὐγενεστάτοις ἀρχουσιν, εὐγενῆς ἡ περιπέθηςτος ἡμῖν εὐγένεια παρὰ πᾶσι γνωρίζομένη τε καὶ ἀντιφημιζομένη μετὰ πάσης τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, τῆς δι' αὐτῆς ἥδη ἐξευγενιζομένης εἰς γενεάς γενεῶν αὐτῆς διαδοχικῶς τοῦ τῆς εὐγενείας προνομίου παρασκευαζομένου, ἔχη τε τὴν στάσιν καὶ ἔδραν αὐτῆς ἐν πάσαις ταῖς τοῦ εὐαγγελοῦ κλήρου καὶ ταῖς ἀρχοντικαῖς συνελεύσεσι: καὶ χοροστασίαις, καὶ ἀπολαμβάνῃ τὴν ἀνίκουσαν τῇ ὀφφειλῇ καὶ τῇ τῆς εὐγενείας χαρακτηριστικῇ, δεξιῶσίν τε καὶ περιποίησιν κλπ.» (Ἴ-

δετε περὶ τούτων: «Τὰ Ταταῦλα, Ἱστορία τῶν Ταταούλων» ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Παμφίλου καὶ εἰτα Μητροπολίτου Μαρωνείας Μ. Χριστοδούλου).— Κατὰ τὴν αὐτὴν πρὸ τοῦ 1821 περίπου ἐποχὴν, ἦτοι τῇ 14 Ἀπριλίου τοῦ 1820 ἔτους Πατριαρχικὸν Πιττάκιον τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Πελουκάρπου μνημονεύει τῶν «ἐποποιῶν καὶ ἀγαθοεργῶν, ἃς ἐποιήσατο ὁ Νικόλαος Ἀγγέλου Λεβίδης τῇ Πατριαρχίᾳ Ἱεροσολύμων, ἀνθ' ὧν καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἀποδωσάσης συζύγου αὐτοῦ: «μνημονεύεται ἀπαύστως εἰς τὰ ἐκείσε πανάγια προσκυνήματα χάριν ἀμοιβῆς κλπ.».— Κατὰ τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει σφαγὰς τοῦ 1821 διέτριβεν ἐν Μολδαβίᾳ μετὰ τοῦ ἐκεῖ Ἡγεμόνος Μιχαὴλ Βύδα Σούτσου, ἐνθα ὡς Φιλικὸς πολλοὺς ἐμύνησεν ἐκεῖ εἰς τὰ τῆς «Φιλικῆς Ἐταιρείας», δαπανήσας πρὸς τοῦτο καὶ ἱκανὸν χρηματικὸν ποσόν. Ἐκεῖθεν κατέφυγεν εἰς Ὁδησσόν, εἰτα δὲ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην ἐτι Ἑλλάδα, διορισθεὶς Ἐφορος τοῦ ἐν Αἰγίνῃ Νομισματοκοπείου κατὰ τὰ ἔτη 1832—1833, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁμῶς ἰδιωτεύων.

25) Λεβίδης Δημήτριος τοῦ Ἀγγέλου (ἔτε: 1768—1821), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἀποκεφαλίσθης ὡς Φιλικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 26 Μαρτίου 1821 ἔτους, μικρὸν πρὸ τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'. Τὸ πτώμα αὐτοῦ ἀκέφαλον ἀνῆρτήθη πρὸ τῆς ἐξουθρίας τοῦ ἐν Ταταούλοις μεγάρου, τῆς οἰκίας τῶν Λεβίδων, ἐξ ἧς κατὰ τὴν προηγουμένην νύκτα, ἐνθ' ἐγευσμάτιζε μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἐκλήθη θῆθεν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, μεθ' ὧν διετέλει εἰς οἰκείας ἔνεκα τῶν ἐν τῇ Ναυστάθμῳ μεγάλων ἐμπορικῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ καὶ ναυτικῆς τινος ἐμπειρίας, ἀμέσως ἀποκεφαλίσθης. Τῇ ἐπομένῃ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ μεγάρῳ αὐτῶν οἰκογένειαι τῶν Λεβίδων ἐξεδλήθησαν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ εἰς αὐτὸν εἰσβαλόντος ὄχλου, καταφυγεῖν ἐν τῷ ναφ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τῶν Ταταούλων, ὁλοκλήρου τῆς μεγάλης περιουσίας τῶν Λεβίδων δημευθείσης. (Ἴδετε Σπ. Τρικούπη Τόμ. Α' τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει σφαγῶν). Ἐκεῖθεν αἱ οἰκογένειαι τῶν Λεβίδων κρύφῃ κατέφυγον εἰς Ὁδησσόν. Ἀπεκεφαλίσθη δὲ ὁ Δημήτριος Ἀγγέλου Λεβίδης, α') διότι ἐφωράθησαν οἱ Λεβίδων, ὅτι ἦσαν Φιλικοί ὁ β') διότι ἐγνώσθη, ὅτι ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἀλέξανδρον Γ' Φιλάντην «Ἱερῇ Δόξῃ» ἐπολέμησαν οἱ ἀδελφοὶ Κωνσταντίνος καὶ Ἀλέξανδρος, υἱοὶ τοῦ ἀνωτέρου Νικολάου Ἀγγέλου Λεβίδου (ἀριθ. 4) καὶ οἱ ἐκ θηλυγονίας τέσσαρες ἐξάδελφοι αὐτῶν ἀδελφοὶ Ἀἰναρδάρη,

ὧν οἱ μὲν τρεῖς ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν ἐλευθερίαν ἐκεῖ μάχην, ὁ δὲ τέταρτος Ἀγγέλος Ἀναρδάρης, βαρέως τραυματισθείς καὶ αἰχμάλωτος μετενεχθείς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀνεσκολοπίσθη πρὸ τοῦ ἐν Τατακούλοις μεγάρου τῶν Λεβίδῃ γ') διότι ὁ Δημήτριος Ἀγγέλου Λεβίδης (ὁ ἐπίσης καὶ Τσαλίκη ἐπονομαζόμενος) ἐφωράθη, ὅτι ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς τῶν δουλευσαμένων νὰ ἀρπάσωσιν ἐκ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ναυστάθμου τὸν Τουρκικὸν στόλον, καθὰ ἀναφέρει ἡ *Σεντέσα*, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «*Πανδώρῳ*» ὁ Σπ. Ζαμπέλιος (τόμ. ιδ', φυλλάδ. 320, Ἰουλίου 15 τοῦ 1863 ἔτους, σ. 199—205). Πρόκειται περὶ ἡμερολογίου τῶν γενομένων τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει σφαγῶν, δημοσιευθέντος ὡς ἀνωτέρω, ἐν ᾧ, μεταξὺ ἄλλων, φέρεται διὰ τὸν ἀποκεφαλισθέντα Δημήτριον Ἀγγέλου Λεβίδην, τὸν καὶ Τσαλίκη, : « . . . καὶ ἔγραψεν ἡ στέντζα, ὅτι αὐτὸς ἦιον νὰ γῆν *Κασιτὰν Πασᾶς*». Ὁ ἀποκεφαλισμὸς τοῦ ἀνδρὸς φέρεται καὶ ἐν τῇ ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ πρωτοτύπῳ ἐγγράφῳ ὑπ' ἀριθ. 8792 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν : «Οἱ ἀποκεφαλισθέντες εἰς Κωνσταντινούπολιν. 1821». Ἐμυήθησαν δὲ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας Λεβίδῃ εἰς τὴν «*Φιλικὴν Ἐταιρίαν*» ἕνεκα τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων σχεσιῶν αὐτῶν πρὸς τοὺς ἰσχύοντας ἐν τῇ Ναυστάθμῳ (τουρκιστὶ «*Τερσανᾶ*»), οὗ συνεπῶς τὰ καθέκαστα ἐγνώριζον, καὶ ἐν ᾧ ὑπῆρτον ναυτικοὶ ἐξ Ἰδρᾶς, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν πολυάριθμοι, ὧν πολλοὶ ἐκτερορρήθησαν κατὰ τὰς τότε σφαγὰς, ὡς προαχρήσαντες εἰς τοὺς *Φίλικους*, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸν Δημήτριον Ἀγγέλου Λεβίδην, τὸν ταχθέντα, ἵνα ἀρπάσῃ τὸν στόλον, ἐνῶ ἄλλοι ἐκ τῶν *Φιλικῶν* ἤθελον πυρπολῆσαι τὰ Ἀνάκτορα, τὰ δημόσια κτίρια καὶ τοὺς στρατώνας. Προέκειτο ἄρα ὁ Κατακτητὴς νὰ κτυπηθῇ ἐν αὐτῷ τῷ κέντρῳ τοῦ Κράτους. Ὅρθως ἄρα καὶ ὁ Σπ. Τρικούπης ἐν τῇ «*Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*» (ἐκδ. γ', κεφάλ. 5', σ. 61) γράφει : «Ὅτι δὲ, ὡς φαίνεται, τὴν κατετάρταξε καὶ τὴν ἠρέθησεν ὑπέρμετρα (τὴν Πύλιν) ἦτον ἡ ἀνακάλυψις τοῦ σχεδίου τῶν *Φιλικῶν* εἰς τὴν κατὰστροφὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Ἦτο δὲ τοῦτο τὸ κληθὲν «*Μέγα Σχέδιον*» περὶ οὗ ἴδετε τὰς ἐξῆς πηγὰς : α') Ν. Δ. Λεβίδῃ «*Ἱστορικά καὶ πολιτικά Ἀπομνημονεύματα*», ἀνέκδοτα ἔτι (τόμ. ΙΓ', σελ. 4771—4777)· β') Σπ. Τρικούπη, ἔνθ' ἀνωτέρω· γ') Γ. Φιλήμονος «*Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας*» (σ. 308—311 καὶ ἐν ὑποσημ. α')· δ') Καρόλου Μένδελσων Βαρθόλδου «*Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος*» — μεταφράσεως Ἀ. Βλάχου — μέρος Α', σ. 186—202—203, 206)· ε') Γ. Φιλήμονος «*Δοκίμιον*

Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» (τόμ. Α', σ. 47, 50 καὶ ἐπ.)· στ') Ν. Σπηλιάδου «*Ἀπομνημονεύματα*» (τόμ. Α', σελ. 8 καὶ ἐπ.)· Ἰδετε περὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ σύγγραμμα λιθεογρ. «*Οἱ ἄθλοι τῆς ἐν Βλαχίᾳ Ἐπαναστάσεως τὸ 1821 ἔτος, συγγράμματος παρὰ Ἡλία Φωτεινοῦ τοῦ Πελοπον. Π. Πατρέως, κλπ. ἐν Λευρίᾳ, 1846*», σελ. 103, ἐν ὑποσημ.

6) Λεβίδης Ἀλέξανδρος τοῦ Ἀγγέλου (ἔτει 1771—1821), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, σφαγὴς ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὄχλου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν Λεβίδῃ τῇ ἐπομένῃ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τοῦ ρηθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

7) Λεβίδης Πανταλέων τοῦ Ἀγγέλου (ἔτει 1773—1821), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, ἀπολεισθείς τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

8) Λεβίδης Σταμίτιος τοῦ Ἀγγέλου (ἔτει 1790—1807), ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου, *Φιλικός*, ὅστις κατὰ τὴν εἰσοδολὴν τοῦ Τουρκικοῦ ὄχλου εἰς τὴν οἰκίαν Λεβίδῃ, ὡς ἀνωτέρω, κατὰ τὴν νύκτα τῆς 27 Μαρτίου 1821, ἦτοι τῇ ἐπομένῃ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δημητρίου, πηδήσας ἐκ τοῦ παραθύρου ἐν τῇ κήπῳ τοῦ μεγάρου, κατέφυγε παρὰ φιλικῇ οἰκίᾳ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁπόθεν μεταβὰς εἰς Ὀδησσόν, ἐφθάσε διὰ τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης εἰς Παρίσιους, καὶ ἐκεῖθεν μετ' οὐ πολὺ κατήλθεν εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, πολεμήσας καθ' ἑλλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος, διακριθεὶς δὲ ἰδίᾳ κατὰ τὰς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου, καθ' ἃς δις διήλθε διὰ μέσου τοῦ πολιορκουμένου τὸ Μεσολόγγιον Τουρκικὸν στρατοῦ, κομίζων ἐπιστολὰς εἰς Ζάκυνθον, καὶ κατορθὼν τὴν ἀποστολὴν τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων εἰς τὸ Μεσολόγγιον, μαστιζόμενον ὑπὸ τῆς πείνης. Τούτῃ τῇ λόγῳ ἡ Κοινότης Μεσολογγίου τῇ 4 Ἰανουαρίου 1825 ἔτους, εὐγνωμονοῦσα τῷ ἀνδρὶ, ἀνεκήρυξεν αὐτὸν πολίτην Μεσολογγίου. Τὸ ἔγγραφον τῆς πολιτογραφήσεως ταύτης ἐδρῆται δεδημοσιευμένον ἐν τοῖς «*Ἑλληνικοῖς Χρονικοῖς*» τοῦ Μάγερ, τὸ δὲ πρωτότυπον ὑπάρχει ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ν. Δ. Λεβίδῃ, παρ' ᾧ καὶ μέγα μέρος τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος ἀλληλογραφίας τοῦ ἀνδρὸς, ἱκανῆς ἱστορικῆς σημασίας. Ἐν ἔτει 1824 διωρίσθη Φροντιστὴς τῶν ζηλοτροφίων Μεσολογγίου καὶ Προδραστής τῶν ζηλοτροφίων διὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Ἐν ἔτει 1825 Γενικός Τροποδότης τῆς ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γ. Κουντουριώτου ἐκστρατείας, διορισθεὶς καὶ Ἐπιθεωρητὴς τῶν στρατευμάτων τούτων, καὶ λαβὼν πολυάριθμους ἐγγράφους

εὐχαριστίας τοῦ ρηθέντος Προέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἐπὶ τῇ
ζήλῳ, τῇ τιμότητι καὶ τῇ φιλοπατρίᾳ αὐτοῦ. Καὶ προηγουμένως
ὅμως, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1822 ἔτους, κατὰ σωζόμενα ἔγγραφα ἐν τῷ
ἀνωτέρῳ Ἀρχεῖῳ, ἐνήργησε σημαντικωτάτην εἰσφοράν, δι' ἧς ἐκτί-
σθη τὸ φρούριον Μεσολογγίου. Κληθεὶς μετὰ ταῦτα εἰς Ὑδραν,
ἀπεστάλη ἐν μέσῳ πολλῶν καὶ μεγάλων κινδύνων εἰς Κεφαλληνίαν
πρὸς συνάντησιν τοῦ Βύρωνος, συντελέσας τὰ μάλιστα καὶ εἰς τὴν
πραγμάτων τοῦ ἐξ 20.000 ταλήρων δανείου. Κατὰ τὸ αὐτὸ 1825
ἔτος διωρίσθη μέλος τῆς ἐπὶ τῶν Λειῶν Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Ἐπιτρο-
πῆς τῶν Ἀποθηκαρίων, ἅτινα ἄξιώματα, ὡς καὶ τὰ προηγουμένα
Φροντιστοῦ καὶ Προβλεπτοῦ τῶν ζωστροφῶν καὶ Γενικοῦ Τροφο-
δότη καὶ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν στρατευμάτων διαρκούντος τοῦ πολέ-
μου ἐκείνου, ἀπήχουν ἑκτακτον ἱκανότητα, πρὸ πάντων δὲ ἀνεγνω-
ρισμένην τιμότητα. Διωρίσθη μετὰ ταῦτα μέλος τῆς Ἀντὶ θαλασ-
σίου δικαστηρίου πενταμελοῦς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ 1826 ἔτος, τῷ
δὲ 1827 ἔτει ἀνέλαβε τὸ Φροντιστήριον τοῦ κατὰ τὸ Φάληρον στρα-
τοπέδου, μετασχὼν τῶν ἐκεῖ μαχῶν, καὶ γενναίως κατ' ἐπίσημα
ἔγγραφα ἀγωνισθεὶς. Μετὰ δὲ ταῦτα κατὰ τὸ 1828 ἔτος ἀνέλαβε
τὴν ἐπιστασίαν τοῦ δασμοῦ Σύρου, ἀντικαταστήσας τὸν πολὺν
Δρόσον Μανωλᾶν. Κατὰ τὸ 1829 ἔτος διωρίσθη Φροντιστὴς τοῦ
ἐν Ναυπάκῳ στρατοῦ. Καὶ εἰς τὴν ἐκστρατείαν ὅπως εἰς Λι-
γοβίσι ἐπαλέμησε πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, μετέσχε τῆς μάχης ἐξω
τοῦ Νεοκάστρου, ὡς καὶ εἰς Σφακτηρίαν, ὅπου ἐκινδύνευσε νὰ
αἰχμαλωτισθῇ σωθεὶς κολυμβῶν, ὡς ὦν δεινὸς κολυμβητής. Κατὰ
διαταγὴν τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Γ. Κουντουριώτου ἀπο-
σταλεὶς ἐκ Νκυπλίου, κατάρθρωσεν, ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὸ στενὸς πο-
λισκομένον Μεσολόγγιον, ἀναρριπίσας τὸ θάρος τῶν πολιορκου-
μένων. Σπουδαιότητι εἶναι ἢ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδά-
του καὶ τοῦ Γεωργίου Πραΐδου ἀλληλογραφία αὐτοῦ καθ' ὅλην τὴν
διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος, μέλλει δὲ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν
διαφώτισιν πολλῶν ἱστορικῶν γεγονότων, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐτῶν 1824
καὶ 1825. Ἐπίσης μεγάλην σπουδαιότητα κέντηνται καὶ τὰ ἔγ-
γραφα, τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Προέδρου τοῦ Ἐκτελε-
στικοῦ Γ. Κουντουριώτου τοῦ ἔτους 1825, ἀνέκδοτα μέχρι τοῦδε
παρὰ τῷ Ν. Δ. Λεβίδῃ. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἴδετε ἔνθεον κατάρθεσιν
Ἀλεξ. Μαυροκορδάτου (ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδ. παρέδρου Νοτίου
πλευρᾶς Ἀθηνῶν Τρ. Παπασωτηρίου τῆς 16 Ἰουλίου 1862), «Ἐλ-
πίδα» (τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1867), «Ἐλπίδα» (τῆς 7 Νοεμβρίου

1867). «Ἀρχεῖον ἱστορικὸν καὶ πολιτικόν» Ν. Δ. Λεβίδῃ, ἐν ᾧ τὰ
δαπανηθέντα ὑπὸ τοῦ Σταματίου Ἀγγέλου Λεβίδῃ χρηματικὰ ποσὰ
κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, «Ἱστορικὰ Ἡμερολόγια τῶν Ἑλληνικῶν
ναυμαχιῶν τοῦ 1821, ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ ναυμάχου Ἀν. Τσα-
μαδοῦ (ἐν Ἀθήναις 1886)», σ. 156—159, «Βιβλιοθήκη Μα-
ρασλῇ, Ἀδελφοὶ Ἰάκωβος καὶ Μανώλης Τομπάζης (ἐν Ἀθήναις
1902)», σ. 392, «Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Διονυσίου Ρώμα, Τόμ. Α',
1819—1825, (ἐν Ἀθήναις 1901)», σ. νε', σ. 300, 459—460,
555—556, 607, 639—640, Ἀθήνη, Τόμ. Β', 1826 ἔτος (ἐν Ἀθή-
ναις 1906). σ. 10, 29, 30, 31, 35, 92, «Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κρά-
τους», ἐν οἷς ἐπιστολαὶ τοῦ ἀνδρὸς τῆς 27 Μαρτίου 1825 καὶ τῆς
30 Μαρτίου 1825, «Σκρίπ» τῆς 25 Ἀπριλίου 1926, «Ἱστορικὸν
Ἀρχεῖον Ὑδρας, Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώ-
του, 1831—1832», Τόμ. Δ', σ. 193, 307, Τόμ. Ε', σ. 296—
299, 338—358.

9) Λεβίδης Ἀλέξανδρος τοῦ Νικολάου. Ἰδὸς
τοῦ ἀνωτέρω ὡς ἀριθ. 4, γεννηθεὶς καὶ αὐτὸς ἐν Κωνσταντινου-
πόλει ἐν ἔτει 1795 (ἀποθανὼν δ' ἐν Ἀθήναις Ἀξιομαχικὸς τῆς
Χωροφυλακῆς πρὸ τοῦ 1848 ἔτους) κατὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς Ἐπανα-
στάσεως τοῦ 1821 ἔτους διέμενε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν Μολδο-
βλαχίᾳ παρὰ τῷ Ἡγεμόνι Μιχαήλ Βόδα Σούτσῃ, ὁπόθεν μετὰ
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Ν. Λεβίδῃ (περὶ οὗ κατωτέρω)
καὶ τῶν ἐξαδελφῶν αὐτοῦ τεσσάρων ἀδελφῶν Ἀϊναρδάρῃ (περὶ ὧν
ἀνωτέρω ἐν ἀριθμ. 5) μετέβη καὶ κατετάχθη ἐν τῷ «Ἱεροῦ Ἀόχου»,
πολεμήσας ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην, ὅτε μικροῦ δεῖν ἐξωγρεῖτο μετ'
ἄλλων ὑπὸ τῶν Τούρκων, εἰ μὴ ἐσωζεν αὐτοὺς, σπεύσας εἰς βοή-
θειαν, ὁ Γεωργάκης Ὀλύμπιος. Κατήλθεν ἀμέσως τότε εἰς τὴν
ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, μετέσχε πολλῶν μαχῶν, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τὸν
Φαβιὲ ὡς Ὑπαξιωματικὸς τοῦ Τακτικοῦ στρατοῦ, μετ' οὗ εἰσῆλθεν
εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν διὰ μέσου τοῦ Τουρκικοῦ στρα-
τοπέδου κατὰ τὴν ἱστορικὴν νύκτα τῆς 12 Δεκεμβρίου 1826 ἔτους
(ἴδετε περὶ αὐτοῦ «Μάμουκα», «Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς
Ἑλλάδος», Τόμ. Ε', σ. 64).

10) Λεβίδης Περικλῆς τοῦ Νικολάου, ἀδελφὸς
τοῦ ἀνωτέρω νεώτερος, γεννηθεὶς καὶ αὐτὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει
ἐν ἔτει 1798, σπουδάζας τὴν ζωγραφικὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἤδη πρὸ τοῦ
1821 ἔτους, ἀσχίσας δ' αὐτὴν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας ἐν Βλα-

χία, οὐτινος δὲ τινα τῶν ἔργων, ἀντίγραφον τοῦ Ραφαήλ, κέκτηται ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ν. Δ. Λεβίδης.

11) Λεβίδης Κωνσταντῖνος τοῦ Νικολάου, ἀδελφὸς τοῦ ἀνωτέρω (ἔτει 1790—1868), γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀποθανὼν δ' ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1868 ἔτους. Περὶ τοῦτου, ἰδίᾳ ὡς ἐνὸς τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων δημοσιογράφων, ἀναμφισβητήτως δὲ τοῦ σπουδαιότερου πάντων, Συντάκτου τῆς «Ἐλπίδος» (ἀπὸ 7 Ὀκτωβρίου 1836 ἔτους μέχρι 17 Νοεμβρίου 1837, καὶ ἀπὸ 26 Σεπτεμβρίου 1843 μέχρι 17 Σεπτεμβρίου 1868), κληθέντος δὲ ἔτι καὶ ἐνὸς ἐξ ἡ «Πατριάρχου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας», ἐγράφησαν ἱστορικά τινα σημειώματα ἀσυντομώτατα κατωτέρω, ἀφ' ὧν κυρίως εἰς τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ὡς Συντάκτου τῆς «Ἐλπίδος». Σπουδαστὴς ἐν τῇ Πανεπιστημίᾳ τῆς Βιέννης πρὸ τοῦ 1821 ἔτους τῶν Πολιτικῶν ἐπιστημῶν, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς Φιλολογίας, ἐμυήθη ἐκεῖ εἰς τὴν «Φιλίᾳ» Ἑταιρίαν, ἅμα δὲ τῇ ἐκρήξεϊ τῆς Ἐπαναστάσεως ἔσπευσεν εἰς τὰς Ἡγεμονίας, καὶ ἐπολέμησεν ἐν τῇ «Ἱερῇ Δόξῃ» παρὰ τὸ πλεονὲς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῶν τεσσάρων ἐξαδελφῶν αὐτοῦ. Μετὰ τὴν Ἀνεξαρτησίαν ἐπὶ Καποδιστρίου ὑπηρέτησεν ὡς δημόσιος λειτουργὸς καὶ Σύμβουλος τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Γραμματείας ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς Ἀντιβασιλείας. Τὰ κατὰ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ τότε ὡς Συμβούλου ἴδετε ἐν τῇ «Ἐλπίδι» κατωτέρω. Δημόσιος υπάλληλος διορίσθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γ. Α. Καποδιστρίου τῇ 5 Νοεμβρίου 1829 ἔτους. Τῇ 22 Ἀπριλίου 1831 διορίσθη πρῶτος Πάρεδρος τῆς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Γραμματείας, ὅτε συγχρόνως δωρεὰν εἰργάσθη καὶ παρὰ τῇ Ἐπιτροπῇ τῶν Κρητῶν, τῶν Θαλασσίων Δικαστηρίων καὶ τοῦ Ναυτικοῦ Ταξιαρχικοῦ Τάγματος, δι' ἧς ἐργασίας ὁ Β. Α. Καποδιστριας ὡς Γραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Γραμματείας ἐκφράζει αὐτῇ τὴν πλήρη εὐχαρίστησιν τοῦ Κυβερνήτου. Δι' ἄλλου ἐγγράφου τῆς 28 Ἰουλίου 1831 ἔτους ὁ αὐτὸς ἐκφράζει τῇ ἀνδρὶ τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ: «διὰ τὴν τιμιότητά σας, καὶ τὸν διακαῆ σας ζῆλον, τὸν ὁποῖον ἡ ψυχὴ σας εὐκρινῶς τρέφει διὰ τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀποκατάστασιν τῶν ἔθνικων πραγμάτων. . . . Ἐνῷ ἐγνώρισα καὶ μαρτυρῶ τὸ πόσον ἡ δημόσιος υπηρεσία πρὸς ὑμᾶς ὀφείλει, εὐχομαι ἡ πατρίς νὰ ἀνταμείψῃ τὴν ἀριτὴν σας κατ' ἀξίαν». Ἐκ Β. Διατάγματος τοῦ 1833 ἔτους προκύπτει, ὅτι ὁ Κ. Ν. Λεβίδης εἶχε διορισθῇ καὶ εἰς τὸ Διοικητικὸν τῆς Ἀντιβασιλείας, «ὡς διερμηνεὺς ἐκ τῆς Γερμανικῆς, Γαλλικῆς καὶ Ἰταλικῆς Γλώσσης ὡς καὶ ἡ δημόσιος ὑπη-

ρεσία τὸ ἀπαιτήσῃ». Διὰ Β. Διατάγματος τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1834 ἔτους εἶχε διορισθῇ μετὰ τοῦ Ἀναγνώστου Δελιγιάννη, Λουκά Ἀργυροπούλου, Ἰωάννου Βλάχου καὶ τοῦ Προξένου Μιχαὴλ Σούτσου μέλος Ἐπιτροπῆς οὐσιωδεστάτης διαπραγματεύσεως πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πόλιν περὶ κτημάτων, κειμένων ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ Βασιλείου: «Πέποιθεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τὰς περὶ τὰ τοιαῦτα γνώσεις σας». Διὰ Β. Διατάγματος τῆς 23 Φεβρουαρίου 1835 ἔτους διορίσθη μέλος Ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν Σκαρλάτου Βυζαντίου, Ὑπουργικοῦ Συμβούλου, Α. Ρόζε, Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων, Σκαρλάτου Σούτζου, Λοχαγοῦ, Κ. Προβελεγγίου, Ὑπουργικοῦ Παρέδρου, Γ. Γενναδίου, Καθηγητοῦ, καθήκον ἐχούσης τὸν προσδιορισμὸν τῶν εἰς τὰς μεταφράσεις τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων παραδεκτικῶν ἑλληνικῶν λέξεων. Διὰ Β. Διατάγματος τῆς 30 Ἀπριλίου 1835 ἔτους, ὦν πάντοτε, ὡς καὶ ἀνωτέρω, Ὑπουργικὸς Σύμβουλος τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Γραμματείας, διορίσθη μετὰ τοῦ Ἀναγνώστου Δελιγιάννη καὶ Λουκά Ἀργυροπούλου μέλος Ἐπιτροπῆς τῶν διαπραγματεύσεων, περὶ τῆς πωλήσεως τῶν κατὰ τὰς Θήβας Ὀθωμανικῶν κτημάτων: «ὡς ἔχων εἰδικὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τοῦτου γνώσεις». Τῇ 6 Νοεμβρίου 1835 ἔτους διορίσθη Ἐλεγκτὴς ἐν τῇ Ἐλεγκτικῇ Συνεδρίᾳ. Διὰ Β. Διατάγματος τῆς 28 Νοεμβρίου 1835 ἔτους ἀνετέθη αὐτῷ ἡ παροχὴ πληροφοριῶν τῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς ἐξουάλυνσιν τῶν διαφορῶν πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Πόλιν περὶ τῶν ἐν Ἐθιοπία καὶ Ἀπικῇ κτημάτων, ἧς Ἐπιτροπῆς, μέλη ὁ Γ. Αἰνιῶν καὶ Λουκάς Ἀργυρόπουλος, Πρόεδρος δὲ ὁ Ἀναγνώστης Δελιγιάννης, Β. Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας. Ἐγγράφον τῆς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Γραμματείας ἐκφράζει τῇ Κ. Ν. Λεβίδῃ (τῇ 5 Δεκεμβρίου 1835 ἔτους) τὰς εὐχαριστίας τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὸν ζῆλον κλπ. Ὁ Ἀλέξανδρος Ρ. Παγκαβῆς ἐν ταῖς «Ἀπομνημονεύμασιν» αὐτοῦ (Τόμ. Α', σ. 361) γράφει, ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἱκανότητα περὶ ὅλα κατὰ εἶπετο οὗτος τοῦ Κ. Ν. Λεβίδῃ (αὐτ. σ. 377). Ὁ διορισμὸς τοῦ ἀνδρὸς ὡς Ἐλεγκτοῦ ἐν τῇ Ἐλεγκτικῇ Συνεδρίᾳ ἐσκόπει: «τὴν ταχύτητα τῆς ἀποπερατώσεως τῶν λογαριασμῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου». Συγχρονισθεὶς ἐν τούτοις πρὸς τὴν Βασιλικὴν Ἀντιβασιλείαν ἕνεκα τῶν μεγάλων καὶ πολλῶν αὐτῆς αὐθαιρεσιῶν, ἀναγκάσθη μετὰ τὸ 1836 ἔτος νὰ παραιτηθῇ τῆς δημοσίου υπηρεσίας, ἰδρύσας ἀμέσως τότε τὴν «Ἐλπίδα», ἐν ᾗ διὰ τῶν πρώτων ἄρθρων αὐτοῦ δριμύτατα ἐκκατηρίσκε τὴν ἀτάσθαλον τῆς Ἀντιβασιλείας ἐκείνης πολιτείαν, ἀπηνέστοτα τοῦ-

του ἔνεκα ὑπ' αὐτῆς καταδιωχθεῖς, καὶ πολλὰς ζημίας ὑποστάς. Ἀληθεύει μὲν, ὅτι ἡ Ἀντιδυναστεία ἐπρόειχε τὴν Ἑλλάδα διὰ σπουδαίων τινῶν νομοθετημάτων, ἐν τῇ ἀσκήσει ἑμὸς τῆς διοικήσεως ὑπῆρξεν ἄφρων, τυραννικὴ, καταδικτικὴ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Τοπου, χαρίζομένη εἰς τοὺς εἰσερχομένους ἐν τῇ Χώρα Βαυαρους. Περὶ τοῦ ἀνδρὸς ὡς Δημοσιογράφου κυρίως ἴδετε, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, τὰ κατωτέρω ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐλπίς». Ἐν τούτοις καὶ ἤδη ἀπὸ τῆς 13 Φεβρουαρίου 1837 ἔτους εἶχεν ἀναλάβει μετὰ τῶν Α. Σαμουράκη, Ἀλεξ. Παγκαθῆ, Ν. Λεβιδάκης, Π. Ἀργυροπούλου τὴν σύνταξιν καὶ τὴν ἔκδοσιν «Λεξικοῦ Γαλλοελληνικοῦ» διτομου, ἐπὶ τῇ βάρει τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Λαβώ. Ἐν ἔτει 1840 ἐξέδωκε: «Τὰ Ἑλληνικά Χρονικά, Ἐφημερίδα πολιτικὴ, ἐκδοθεῖσα ἐν Μεσολογγίῳ ὑπὸ Α. Ἰ. Μάγερ, ἀπὸ Α' Ἰανουαρίου 1824—20 Φεβρουαρίου 1826, ἐπιστολαὶ καὶ ἀπάντησις Κωνσταντίνου Ν. Λεβιδῆ, Συντάκτου τῆς «Ἐλπίδος», ἐν Ἀθήναις». Μετὰ τῶν Π. Ἀργυροπούλου, Γ. Βελλίου, Π. Καλλιγὰ κλπ. ἔγραψε τὸ περιεχόμενον φύλλον «Ἐρανισιῆς» κατὰ τὰ ἔτη 1841—1843. Εἶχε συγγράφει καὶ «Ἱστορίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους», ἧς μέρος ἤρξατο δημοσιευόμενον ἀπὸ τῆς 21 Φεβρουαρίου 1846 ὡς Παραφύλλης ἐν τῇ «Ἐλπίδι», ἀναδημοσιευθὲν καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐκ φύλλων τυπωγρ. 7. Ἡ ἐν χειρογράφῳ συνέχεια ἀπωλέσθη (ἴδετε καὶ «Ἐλπίδα» 15 Σεπτ. καὶ 2 Δεκεμ. 1846 ἔτους τὴν σελίδα 3ην). Ἐπίσης ἀπωλέσθη τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ «Ἱστορία τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας». Ἐπίσης ἀπωλέσθη ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἀποδεικνύεται ἐξ ἐγγράφου, εὑρισκομένου ἐν τῷ «Ἱστορικῷ καὶ πολιτικῷ Ἀρχεῖῳ» τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ ἀνδρὸς Ν. Δ. Λεβιδῆ. Ἄλλο ἔργον αὐτοῦ εἶναι τὸ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἡ Ἑλληνικὴ φωνὴ καὶ ἡ Λύσις. Ἀπάντησις εἰς τὴν Συνταγματικὴν (Constitutionnelle), 1855—1856». Περὶ τούτου λέγονται τινα ἐν τῷ κατωτέρω σημειώματι «Ἐλπίς». Ἴδετε ὁμῶς καὶ «Τηλέγραφον» 4 Ἀπριλίου, «Στοάν» 5 Ἀπριλίου, «Λαὸν» Ἀπριλίου, «Le Télégraphe» 18 Ἀπριλίου, καὶ «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων» 9 Ἀπριλίου, πάντοτε τοῦ 1878 ἔτους. Ἄλλη μελέτη τοῦ ἀνδρὸς: Quelques mots sur la Grèce et l'ex Roi Othon. Bruxelles (1863) κλπ. Τὸ ἐν λόγῳ ἔργον, μεταφρασθὲν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Ν. Δ. Λεβιδῆ, ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ «Σκόπῳ» τῆς 7 Ἰουνίου μέχρι καὶ τῆς 6 Ἰουλίου 1912 ἔτους. Εἶναι μελέτη

ἱστοριοπολιτικὴ σπουδαιότατη, διαφωτίζουσα τὰ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Ὁθωνος πολιτικοῖς ἱστορικὰ γεγονότα. Ἄλλο ἔργον αὐτοῦ: «Le Gouvernement et l'Administration en Grèce depuis 1833 par un témoin oculaire. Gènes 1863». (Ἴδετε καὶ «Ἐλπίδα» τῆς 24 Μαΐου 1866 ἔτος). Καὶ τούτο ἐπίσης εἶναι ἔργον ἱστοριοπολιτικὸν σπουδαιότατον διὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλ' ἔτι πλεονέστερον κατανοηθῇ ἡ ἀξία τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὡς λογίου καὶ ὡς ἱστορικοῦ καὶ ὡς δημοσιογράφου καὶ ὡς πολιτικοῦ πρέπει νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὅσα περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Τύπος, καὶ ὁ φιλικῶς καὶ ὁ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενος, ἰδίᾳ δ' ὁ «Αἰὼν» τοῦ ἀσπένδου ἀντιπάλου αὐτοῦ Τιμολέοντος Φιλήμονος, ὅταν ὁ Κ. Ν. Λεβιδῆς ἀπέθανεν. (Ἴδετε φύλλα τῆς 7 καὶ τῆς 10 Ὀκτ. 1868 τοῦ «Αἰῶνος»). «Ἐθνικὸν Πνεῦμα» τῆς 23 Ὀκτ. 1868, ἐκπροσωποῦν τὸ Κόμμα Ἀλεξ. Κουμουνδούρου. «Ἀλήθεια» τῆς 8 Ὀκτ. 1868. «Ἐθνοφύλαξ» τῆς 5 Ὀκτ. 1868, ἐκπροσωποῦν τὸ Κόμμα Θρ. Ζαΐμη. «Παλιγγενεσία» τῆς 5 Ὀκτ. 1868, ἐκπροσωποῦσα τὸν Ἀλ. Κουμουνδούρου. «L'Indépendance hellénique» τῆς 22 Ὀκτ. 1868. «La Grèce» τῆς 22 Ὀκτ. 1868. «Πανόραμα» τῆς 15 Ὀκτ. 1868. «Φωνὴ τοῦ Λαοῦ» τῆς 10 Ὀκτ. 1868. «Φάρος τῆς Ὁθωνος» τῆς 12 Ὀκτ. 1868. «Ὁ Φοῖνιξ» τῆς 11 Ὀκτ. 1868. «Ἠχώ» τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς 12/24 Ὀκτ. 1868. «Νεολόγος» τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῆς 10 Ὀκτ. 1868. Αἱ ἀνωτέρω Νεκρολογίαὶ εἰσὶν ἐκτενέσταται, ἀναγνωρίζουσαι πᾶσαι τὸν ἀνδρα ὡς Πατριάρχην τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας, ἐξυμνοῦσαι δὲ τὴν τε κοινωνικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς. Ἐξοχος εἶναι καὶ ὁ ἐπιμνημόσυνος λόγος τοῦ ποιητοῦ Γ. Παράσχου, δημοσιευθεὶς ἐν τῇ «Ἀληθείᾳ» τῆς 28 Νοεμβρίου 1868. Ζῶντος ἔτι τοῦ Κ. Ν. Λεβιδῆ, ὁ Duvray εἶχε γράφει περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἕνα ἄρθρον ἐν τῷ συγγράμματι: «Extraits de l'histoire Générale, biographique et généalogique des hommes vivants et des hommes morts dans le dix-neuvième siècle etc. Genève.»—«Les Grecs modernes» par M. Duvray.—Bruxelles, 1862», «Κεφ. Γ', § 2, Αἱ ἐφημερίδες», σ. 41 ἰδίᾳ περὶ τῆς «Ἐλπίδος», Constantin N. Levidis de Grèce», Ἴδετε καὶ Ν. Μ. Δραχούμη «Ἱστορικαὶ Ἀναμνήσεις», ἐκδόσ. Βασ. Τύμ. Α', σ. 324. Καὶ Δ. Α. Πετράκος ἐν «Νέᾳ Ἐποχῇ», ἔτους Α', τεύχος 50. Π. Καρολίδης, πολλαχοῦ τῶν ἱστορικῶν ἔργων αὐτοῦ. «Ἑστία» τῆς 8 Ἰουλίου 1913 (Ἀναδρομάρης). «Ἡμερολόγιον» Σκόκου 1888, σ. 245—247. Ἡ ἐν

Πατησίους μεγάλην ἔπαινε αὐτοῦ, ἐξ ἧς καὶ ἡ στάσις *Λεβίδη*, ὑπῆρ-
ξεν ἐπὶ μακροτάτην σειρὰν ἐτῶν τὸ κέντρον τῆς συγκεντρώσεως
τῆς κοινωνικῆς, τῆς πολιτικῆς, τῆς στρατιωτικῆς, τῆς ἐπιστημο-
νικῆς Ἀριστοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν, τὸ δὲ τὰ μάλιστα πρωτότυπον
Γραφεῖον αὐτοῦ μετὰ τῆς πλουσίας Βιβλιοθήκης, τῶν εἰκόνων, τῶν
ἀρχαίων κλπ. ἦν ἀληθῶς ἄξιον θαυμασμοῦ. Φυσικῶς τῷ λόγῳ ἐνε-
ργὸν τὰ μάλιστα μέρος ἔλαβε τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1843 πρὸς ἀνακή-
ρυξιν τοῦ *Συντάγματος*, ὑπὲρ οὗ εἶπερ τις καὶ ἄλλος εἶχεν ἐργα-
σθῆ. Ὑπῆρξε δὲ Πληρεξούσιος ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τοῦ 43 οὐ
μόνον τῆς Κρήτης, ἀλλὰ καὶ τῆς Μεσσηνίας. Ἐν τῷ ζήτηματι τῆς
Γλώσσης ἦν ὑπὲρ τῆς Καθαρευούσης (ἴδετε τὰ περὶ τούτου ἐν «*Ἐλ-
πίδι*» τῆς 25 Ἰουνίου 1857). Καὶ βεβαίως πρέπει νὰ ἀναδημοσιευθῇ
ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμη τοῦ ἀνδρός, ἥτις ἐκφεύγει τῶν
ὁρίων τῆς παρούσης σκιαγραφίας.

12) Λεβίδης Δημήτριος τοῦ Νικολάου, ἀδελ-
φὸς τοῦ ἀνωτέρω (ἔτε: 1808—1893) καὶ υἱὸς τοῦ ἐπίσης ἀνωτέρω
(ὅπ' ἀριθ. 4) *Δικαιοφύλακος* τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, γεννηθεὶς
ἐν Ταταούλοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πατὴρ δὲ τοῦ πολιτικοῦ
ἀνδρός Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας Ν. Δ. Λεβίδη. Πρεσβύτερος ἀδελ-
φὸς τοῦ ἐν λόγῳ Δημητρίου ὁ Γεώργιος, μεγαλέμπορος ἐν Μολδο-
βλαχίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀνὴρ λόγιος, ἀποθανὼν ἐν Βραβία ἀπὸ πολλῶν
ἐτῶν, οὗτινος δὲ κατιόντες οἱ ἐν Ἀθήναις διακεκριμένοι Ἀρχιτέ-
κτονες καὶ Μηχανικοὶ Κωνσταντῖνος, Δημήτριος καὶ Νικόλαος
(τοῦ τελευταίου ἀποθανόντος ἐν ἔτει 1928). Ὁ Δ. Ν. Λεβίδης,
ὁραπεύσας μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ἐκ Ταταούλων ἅμα τῷ
ἀποκεφαλισμῷ τοῦ πρὸς πατρός θείου αὐτοῦ Δημητρίου τῷ 1821,
καὶ τῶν ἄλλων ἔχει θείων αὐτοῦ καὶ συγγενῶν (ἐνθ' ἀνωτέρω ἀριθ.
5, 6 καὶ 7) αὐτόθι κρεουργηθέντων, κατέφυγεν εἰς Ὀδησόν, ἐνθα'
τῇ προστασίᾳ τοῦ ἐκεῖ διασώζοντος Ρώσου στρατηγοῦ Vorontzov,
εἰσῆχθη, δαπάναις τῆς Αυτοκρατορίας τῆς Ρωσίας, ὡς ὑπότροφος
αὐτῆς ἐν τῷ ἐκεῖ ὀνομαστῷ Λυκεῖῳ Richelieu, σχὼν συμμαθη-
τάς τὸν Ἀλέξ. Ραγκαβὴν καὶ τὸν μετὰ ταῦτα ἱστορικὸν Κωνστ.
Παπαρρηγόπουλον. Ἐπίσης ὑπότροφος τῆς Αυτοκρατορίας καὶ ὁ
ὡς ἀνωτέρω πρεσβύτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ Γεώργιος, καὶ ταῦτα
διότι ὁ Vorontzov, διελθὼν ποτε ἐκ Κωνσταντινουπόλεως πρὸ
τοῦ 1821, εἶχεν ὑποστηρήχθῃ ὑπὸ τῶν Λεβίδη παρὰ τῷ Μεγάλῳ
Βεζύρη. Περαιτώντας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τῷ Λυκεῖῳ, ἦν ὑπό-
χρεως νὰ ὑπηρετήσῃ ὡς Ἀξιωματικὸς ἐν τῷ Ρωσικῷ στρατῷ.

Συνεπείᾳ ὅμως παρακλητικῆς ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν Αὐτο-
κράτειραν, ὅπως ὑπηρετήσῃ τὴν ἐτι ἀγωνιζομένην κατὰ τῶν Τούρ-
κων πατρίδα αὐτοῦ, κατήλθεν ἐνταῦθα, μετασχὼν τοῦ πολέμου,
ἐφ' ᾧ καὶ ἐτιμήθη διὰ τοῦ οἰκείου ἀριστείου. Εἰσελθὼν ἐν τῇ δη-
μοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ ἤδη ἀπὸ τῆς 7 Ἰουλίου 1831, παρέμεινε ὑπηρε-
τῶν τὴν πατρίδα μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐν ἔτει 1893, ἥτοι ἐπὶ
ὅλα ἔτη 62, ὁ αἰωνόβιος λειτουργὸς τούτου ἔνεκα κληθεὶς. (Βιο-
γραφία αὐτοῦ ἐκτενής ἐν τῇ «*Ποικίλῃ Στοᾷ*» τοῦ 1894). Πλὴν ἄλ-
λων θέσεων ἐν ἀρχῇ τοῦ σταδίου αὐτοῦ δημοσίων, ὑπῆρξεν Ἐλεγ-
κτὴς ἐν τῷ Ἐλεγκτικῷ Συνεδρίῳ κατὰ τὰ ἔτη 1840—1845, *Τμη-
ματάρχης α'* τάξεως ἐν τῷ Ὑπουργίῳ τῶν Οἰκονομικῶν κατὰ τὸ
1846, καὶ ἀμέσως Διευθυντὴς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου. Ἐν τῷ
Διατάγματι τῆς 7 Ἰουλίου 1831 ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ὁ Καποδίσ-
τριας: «Ἐχων ὑπ' ὄψιν μου τὴν ἀφοσίωσίν σας πρὸς τὴν Πα-
τρίδα καὶ τὴν ἀγάπην σας πρὸς αὐτὴν ἦν ἐκτιμῶ ἰδιαζόντως κλπ.». Κατὰ
τὴν μακροτάτην ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ὑπῆρξε μέλος σπουδαιο-
τάτων Ἐπιτροπῶν τοῦ Δημοσίου, οἷον κατὰ τὸ 1842 τῆς πρὸς
σύνταξιν λογιστικῶν ὁδηγιῶν περὶ τῆς δημοτικῆς διαχειρίσεως,
ἐπίσης τότε μέλος τῆς ἐπὶ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου, τῷ 1844 τῆς
περὶ συστάσεως τακτικοῦ καὶ ἀσφαλοῦς ἐλέγχου διὰ τὴν ὑπηρεσίαν
τῆς διὰ λ/σμόν τοῦ Δημοσίου εἰσπραξέως τῶν ἐγκλητικῶν φόρων,
ἦς μέλη καὶ ὁ Τάτζη Μαγγίνας, Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας κλπ.
Ὅταν, μετὰ τὸ κατὰ τῶν Ἐτεροχθόνων ψήφισμα, ἡ Κυβέρνησις
ῆθέλησε νὰ ἀπολύσῃ ἐκ τῆς δημοτικῆς ὑπηρεσίας καὶ τὸν Δ. Ν.
Λεβίδην, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἔγραψε πρὸς αὐ-
τὴν: «ὅθεν γνωρίζω οὐδένα ὑπάλληλον εἰς τὸν κλάδον τοῦ λογι-
στικοῦ ἱκανὸν νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν ἐλεγκτὴν τοῦτον». Αὐτῷ ἀπο-
κλειστικῶς ὀφείλεται καὶ τὸ ὄντως ἡράκλειον ἔργον «*Γενικὸς Λο-
γαριασμὸς τῆς ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδουσίσεως τῆς Βασιλείας μέχρι τοῦ
τέλους τοῦ ἔτους 1843 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως*», οὗτινος τὴν με-
γίστην σημασίαν καὶ τὸν μέγαν ἐπαινον ἐπλεξεν ἐν τῇ Βουλῇ ὁ
τότε ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Ἀ. Μεταξᾶς (ἴδετε «*Α' Παράρ-
τημα τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς*, σ. 1266,
φύλ. 80» τοῦ 1845 ἔτους, σελ. 1.). Τὸ ἔργον, μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ
ἀνδρός εἰς τὴν Γαλλικὴν, ὑπεβλήθη εἰς τὰς Προστυχίας Δυνάμεις,
Συναφὲς τῷ ἔργῳ τούτῳ ὑπάρχει καὶ ἄλλα ἔμμοινα τοῦ ἀνδρός, το-
χὸν τῶν αὐτῶν ἐπαινίων. Τότε συνέγραψε καὶ ὀγκώδεις ἔργον «*περὶ
ἐμπορικοῦ λογιστικοῦ, ἢ περὶ κρατήσεως τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων*»,

ἀνέκδοτον παρά τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ν. Δ. Λεβίδῃ. Τοῦ ἀνωτέρου «Γενικοῦ Λογαριασμοῦ κλπ.» ὡς καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐγκώμιον ἐπλεξεν ἐν τῇ Βουλῇ ὁ πολλὰκις διατελέσας ἐπιφανέστατος ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Σ. Σωτηρόπουλος τῇ 13 Φεβρουαρίου 1891. Τῇ 27 Μαΐου 1861 ἐπὶ Βασιλείας Ὁθωνος ἐγένετο ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς ὑπὸ τὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην Κυβερνήσεως, παραιτηθεὶς ὁμως μῆνας τινὰς πρὸ τῆς ἐξώσεως τοῦ Βασιλέως, μὴ συναινοῦντος εἰς τὸν θεσμὸν τῆς Ἐθνοφυλακῆς καὶ εἰς τὴν παροχὴν Γενικῆς Ἀμνηστίας πρὸς τοὺς στασιαστὰς τοῦ Ναυπλίου, ἔτινα μέτρα ὁ Δ. Ν. Λεβίδης ἐθεώρει ὡς δυνάμενα νὰ σώσωσι τὸν Θρόνον. Ἐπίσης κατὰ τὴν δημοσίαν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν ὑπῆρξε μέλος καὶ εἰσηγητὴς καὶ ἄλλων σπουδαιωτάτων ἐπιτροπῶν, ὅσων α') κατὰ τὸ 1846 τῆς «πρὸς συναρμολόγησιν καὶ τακτοποίησιν τῶν Παλαιῶν Βιβλίων τῆς Κεντρικῆς Οἰκονομικῆς ὑπηρεσίας μετὰ τῶν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου κλπ.» κατ' ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς, ὅπερ ἔργον ὡς καὶ τὸν συντάξαντα αὐτὸ Δ. Ν. Λεβίδην ἐξῆρε τότε τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον· β') κατὰ τὸ 1853 τῆς «πρὸς διευκόλυνσιν διὰ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου τῶν μέσων πρὸς θεραπείαν τῶν χρηματικῶν (ἀναγκῶν) τῆς γεωργίας καὶ τῶν ἄλλων κλάδων τῆς βιομηχανίας τοῦ ἔθνους»· γ') τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς «περὶ τοῦ ἀσφαλεστοτέρου καὶ ὠφελιμωτέρου τρόπου τῆς ἀποστολῆς τοῦ σημαντικοῦ κληροδοτήματος Βασιλίκου»· δ') τῆς «ἐπὶ τῶν πράξεων καὶ προτάσεων τῆς Γενικῆς τῶν Μετόχων Συνελεύσεως τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος περὶ κτηματικῆς πίστωσης» κατὰ τὸ 1854· ε') κατὰ τὸ 1857 τῆς «περὶ μισθοδοτήσεως τοῦ κατωτέρου κλήρου»· στ') κατὰ τὸ 1858 τῆς «περὶ τῶν κυρίων αἰτίων, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων χωλαίνει ἡ λογιστικὴ ὑπηρεσία τοῦ Κράτους κλπ.» ὡς καὶ τῆς «περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ συστήματος τῆς κτηματικῆς πίστωσης»· ζ') κατὰ τὸ 1859 τῆς «πρὸς ἐπεξεργασίαν τοῦ νέου περὶ Γραμματισμοῦ νόμου»· η') τῆς κατὰ τὸ 1860 «περὶ συντάξεως σχεδίου ἡ/αμοῦ καὶ ὁδηγίων περὶ τῆς λογοδοσίας τῶν Προξενικῶν Ἀρχῶν»· θ') τῇ 1861 τῆς «περὶ αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων»· ι') τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς «περὶ οὐσιώσεως Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς». Αὐτῷ ὡς Διευθυντῇ τοῦ Γεν. Λογιστηρίου ὀφείλεται ἡ σύνταξις τῶν Γενικῶν λογαριασμῶν τῆς Οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ Κράτους τῶν ἐτῶν 1846 μέχρι καὶ τοῦ 1858, ὡς καὶ τῶν Ἀπολογισμῶν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῶν ἐτῶν 1850 μέχρι καὶ τοῦ 1857. Σπουδαιωτάτη εἶναι καὶ ἡ «Ἐμπιστευτικὴ

Ἐκθέσις» αὐτοῦ ὡς Διευθυντοῦ τοῦ Γεν. Λογιστηρίου τοῦ Κράτους κατὰ τὸ 1849 ἔτος, ζητηθεῖσα ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἥς ἀντίγραφον παρά τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ν. Δ. Λεβίδῃ. Ἐπὶ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' ἐγένετο δις ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῶν ὑπὸ τὸν Ἐπαμειν. Δελιγεώργην Κυβερνήσεων τῇ 26 Νοεμβρίου 1876 καὶ τῇ 26 Φεβρουαρίου 1877. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξώσιν τοῦ Ὁθωνος εἶχε διορισθῇ πάλιν Διευθυντῇ τοῦ Γεν. Λογιστηρίου τοῦ Κράτους. Ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει ταῦ 1862 παρεκάθησεν ὡς Πληρεξούσιος τῶν ὁρκωτῶν. Ὡς τοιοῦτος καὶ Διευθυντῇ ἅμα τοῦ Γεν. Λογιστηρίου τοῦ Κράτους κατὰ τὸ 1863 ὑπῆρξεν ὁ Εἰσηγητὴς καὶ Συντάκτης Ἐκθέσεως περὶ τοῦ ἀρχαίου δανείου τῶν 1824 καὶ 1825, σπουδαιωτάτης καὶ διδακτικωτάτης ὑπὸ πολλὰς ἐσφύεις. Καὶ αὕτη παρά τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ν. Δ. Λεβίδῃ. Κατὰ τὸ 1864 μέλος Ἐπιτροπῆς «περὶ οὐσιώσεως Κτηματικῆς Τραπεζῆς». Τῷ 1866 διωρίσθη Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, παραμεινὰς ὡς ταυτοῦς μέχρι 25 Ὀκτωβρίου 1875, ὅτε κατελήφθη ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ Σύνταγμα ὀρίου ἡλικίας. Ἐν ἔτει 1867 διωρίσθη Πρόεδρος Ἐπιτροπῆς «πρὸς σύνταξιν σχεδίου Διατάγματος περὶ συνενώσεως τῶν εὐεργετικῶν Ταμείων τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ νέου Μειοχικοῦ Ταμείου». Κατὰ τὸ 1868 μέλος ἐπιτροπῆς «περὶ χορηγίας εἰς τὸν δευτερεύοντα Κλήρον καὶ οὐσιώσεως Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου». Τότε καὶ μέλος Ἐπιτροπῆς «περὶ βελτίονος διαχειρίσεως τῆς Μοναστηριακῆς περιουσίας». Ὡς καὶ ἐπιτροπῆς «περὶ τῶν προσόντων τῶν μελῶν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου». Κατὰ τὸ 1869 μέλος Ἐπιτροπῆς «περὶ τῆς συμβάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοικῆς Ἑταιρίας», ὡς καὶ ἐπιτροπῆς «πρὸς ἄρσιν τῆς ἐν Σέρφῳ νομισμ. ὑπερτιμῆσεως». Κατὰ τὸ 1870 ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως ἐνήργησε τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς μέχρι τότε ἀνωμαλοτάτης καταστάσεως τῶν Κληροδοτημάτων, ἡ δ' Ἐκθέσις αὐτοῦ ὠνεμάσθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἔργον τέλειον καὶ σαφές. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μέλος Ἐπιτροπῆς πρὸς πλήρη ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου περὶ δημοσίου λογιστικοῦ εἰς τὸ λογιστικὸν τῆς στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς ὑπηρεσίας. Κατὰ τὸ 1871 μέλος ἐπιτροπῆς «περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ νέου νομισματικοῦ συστήματος». Τότε ἐπίσης τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἀνέθηκεν αὐτῷ «νὰ ὁδηγήσῃ τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ναυτικοῦ Ἀπομαχικοῦ Ταμείου πρὸς κατάρτισιν τῶν βιβλίων τοῦ Ταμείου». Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μέλος Ἐπιτροπῆς «πρὸς ἐξεύρεσιν πόρων ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ὁδοποιίας». Κατὰ τὸ 1873 μέλος

πολυμελοῦς ἐπιτροπῆς «πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν γραφείων τῆς διοικήσεως». Αἱ σχετικαὶ ἑκθέσεις τοῦ ἀνδρὸς ἐπίσης παρὰ τῇ υἱῷ αὐτοῦ Ν. Δ. Λεβίδῃ. Κατὰ τὸ ἔτος 1880 τὸ ἐπὶ τῶν ἑξωτερικῶν ὑπουργεῖον ἀνέθηκεν αὐτῇ «τὴν ἐξέτασιν ζητημάτων περὶ τῶν Βαυαρικῶν δανείων τῶν ἐτῶν 1835 καὶ 1836». Ὑπῆρξεν ἐπίσης διαρκῆς Σύμβουλος καὶ Ταμίης τοῦ Ἀρσακείου ἐπὶ 50 καὶ ἐπέκεινα ἔτη, χαραχθέντος τοῦ ὀνόματός αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐν αὐτῇ μαρμαρίνης στήλης. Ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἦν μέλος, ὡς καὶ τοῦ Παρνασσοῦ μέλος ἐπίτιμον. Τὸ δὲ κάλλιστον ἴσως τῶν ἔργων αὐτοῦ ἦν τὸ «Μειοχικὸν Ταμεῖον τῶν πολιτικῶν ἐπαλλήλων», οὗ ὑπῆρξεν ἱδρυτῆς καὶ ἰσόδιος Πρόεδρος, τῆς προτομῆς αὐτοῦ στηθείσης ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Καταστήματος.

13) Λεβίδης Μελέτιδης τοῦ Δημητρίου (ἔτος γεννήσεως τὸ 1821). Οὗτος ἦν υἱὸς διψευγῆς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1821 ἀποκεφαλισθέντος Δημητρίου, γεννηθεὶς ἐν Ὁδησσῷ, τῆς μητρὸς αὐτοῦ καταφυγούσης ἐκεῖ ἅμα ταῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει σφαγαῖς (ἴδετε ἀνωτέρω ἀριθ. 5). Ἀνώτερος Ἀξιωματικὸς τοῦ Πυροβολικοῦ, ἀπὸ ἐτῶν ἀποθανὼν ἐν Ἀθήναις. Υἱοὶ αὐτοῦ α') Κωνσταντῖνος, ὑποστράτηγος, Ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου· β') Σπυρίδων, Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος, συγγραφεὺς ἀρίστου Μελέτης «Περὶ σχολαζουσῶν κληρονομιῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων, ἀποδιδόντων ἐν Γαλλίᾳ (1912)»· γ') Νικόλαος, Συνταγματάρχης τοῦ Ἱππικοῦ, μετασχὼν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων καὶ τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας. Ὁ τε α' καὶ ὁ γ' ἀπεβίωσαν.

14) Λεβίδης Νικόλαος τοῦ Δημητρίου.— Οὗτος εἶναι πρωτότοκος υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω (ὑπ' ἀρ. 12) Δημητρίου, ἑγγονος δὲ τοῦ ἐπίσης ἀνωτέρω (ὑπ' ἀρ. 4) Νικολάου. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Δεκεμβρίου 1848 ἔτους. Υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος, Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς, ἀνώτερος Ἀξιωματικὸς τοῦ Πεζικοῦ, μετασχὼν τῶν δύο Βαλκανικῶν πολέμων καὶ τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας, Ὑπασπιστὴς καὶ Ἰδιαιτερός Γραμματεὺς τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β', νῦν ἐν ἀποστρατείᾳ, ὡς παραιτηθεὶς τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ.— Ὁ Ν. Δ. Λεβίδης εἶναι Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς τοῦ ἔτους 1872, δικηγορήσας ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ 1895 ἔτους. Ἐκολούθησεν ὅμως ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ μαθήματα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, οἷον Ἱστορίαν, Ἑλληνικὴν φιλολογίαν κλπ. Εἰδικῶς ἡσχολήθη περὶ τὰς πολιτικὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά ζητήματα, ἐφ' ὅσον ταῦτα συνεδέοντο πρὸς τὰ

ἐθνικὰ συμφέροντα. Εἶναι εἰς τῶν πρώτων ἱδρυτῶν τοῦ «Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ» καὶ τὸ ἀρχαιότερον τῶν ἐπιζώντων μελῶν αὐτοῦ· ἐπὶ δὲ τῆς Προεδρείας αὐτοῦ κατὰ τὸ 1872 ἔτος ἱδρύθη καὶ ἡ «Σχολὴ τῶν Ἀπόρων παιδῶν», τοῦ πρώτου Καταστατικοῦ τῆς ὁποίας αὐτὸς ὑπῆρξε καὶ συντάκτης καὶ εἰσηγητῆς, διδάξας μάλιστα ἐν τῇ Σχολῇ καὶ «Στοιχεῖα τοῦ Ποινικοῦ Νόμου». Ἠρξάτο πολιτευόμενος καὶ δικηγορῶν ἀπὸ τοῦ 1877, ἀπομακρυνθεὶς τῆς Ἑθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος τότε ἕνεκα βιαίας συγκρούσεως πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Οἰκονομικῆς Κυβερνήσεως ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαίδευσεως Θ. Π. Δηλιγιάννην. Τὰ τοῦ περιέργου αὐτοῦ ἐπεισοδίου ἐν τῷ συγχρόνῳ Τύπῳ. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ 1877, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1868 ἐδημοσίευσεν μελέτας ποικίλας καὶ ἄρθρα πολιτικὰ ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συνζητήσεων» (ἀνγκούση τῷ Ἐπαμ. Δεληγεώργῃ, οὗ ἦτο φανατικώτατος πολιτικὸς φίλος), ἐν τῇ «Αἰῶνι» (τοῦ Τ. Φιλήμονος), ἐν τῇ «Πανδώρα» (τοῦ Ν. Μ. Δρακούμῃ), τῇ «Πισσῷ», τῇ «Ἐστίᾳ», τῇ «Στοᾷ», τῇ «Ἐφημερίδι», ὡς καὶ ἐν ἰδιοῖς τεύχεσι. Δημοτικὸς Σύμβουλος τοῦ Δήμου Ἀθηναίων ἐξελέγη τῷ 1879 καὶ τῷ 1883, παραιτηθεὶς ὅμως τῷ 1885, ὅπως ἐργασθῇ κυρίως ὡς Βουλευτῆς. Ὑπῆρξε καὶ Εἰσηγητῆς τῆς δημοσιεύσεως τῶν Πρακτικῶν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου. Βουλευτῆς Ἀττικῆς ἐξελέγη τὸ πρῶτον ἄνευ Συνδιασμοῦ ὡς ἀνεξάρτητος κατὰ τὸ 1881, ἐκλεγείς ἀμέσως μέλος καὶ Εἰσηγητῆς τῆς ἐπὶ τοῦ Βουλευτικίου ἄγους (ὡς ἐλέγετο) Ἐξεταστικῶς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς, τῆς Ἐκθέσεως αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῇ «Αἰῶνι». Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπεστήριξε τότε τὴν Κυβέρνησιν Τρικούπη, διαφωνήσας ὅμως ἐπὶ τῆς ἀθρόας εἰσαγωγῆς τῶν φορολογικῶν νομοσχεδίων, ἔτι δὲ ἐπὶ τε τῆς ἐσωτερικῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, ἐτάχθη ἐν τῇ Ἀντιπολιτεύσει μέχρι τοῦ 1884 ὡς ἀνεξάρτητος, προσχωρήσας εἴτα εἰς τὸ Δηλιγιαννικὸν Κόμμα, εἰς ὃ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1897. Κατὰ τὰς Βουλευτικὰς Ἐκλογὰς τοῦ 1885 ἐξελέγη καὶ πάλιν Βουλευτῆς Ἀττικῆς, κατὰ τὰς τοῦ 1887 ἐξελέγη Βουλευτῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ὡς καὶ κατὰ τὰς τοῦ 1890 Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ὡς καὶ πρῶτος Βουλευτῆς Ἀττικῆς κατὰ τὰς τοῦ 1895, ἤδη πέμπτῃν φοράν. Τότε τὸ πρῶτον ἐγένετο Ὑπουργὸς τῶν Ναυικῶν τῆς Κυβερνήσεως Δηλιγιάννην, παραμείνας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ διετίαν, παραιτηθεὶς δὲ πρὸ τῆς πτώσεως τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης ἕνεκα διαφωνίας αὐτοῦ ὡς πρὸς τὸν τρό-

πον, καθ' ὃν διεξήγατο τό τε πρὸς τὴν Τουρκίαν ζήτημα καὶ ἐν γένει ἡ τῆς Κυβερνήσεως δράσις. Ὡς ὑπουργός, παρασκευάσας ἐπὶ διατίαν τὰ τοῦ Ναυτικοῦ, κατήρθωσε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἄτυχους ἐκείνου πολέμου νὰ ἀποκλεισθῇ ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐν Ναγαρά. Ἄν δ' ἡ πολιτεία αὐτοῦ τότε καὶ εἰ διαταγὰ ἤθελον εἰσάκουσθῇ, ἄλλοις ἴσως ἤθελεν εἰσθαι καὶ ἡ ἐκβάσις τοῦ ἀτυχούς πολέμου. Διὰ τε νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν μέτρων ἐβελτίωσε καὶ κατὰ μέγα μέρος καὶ παρασκευάσε τὸν στόλον, μετασκευάσας ἐν Γαλλίᾳ τὰ τρία θωρηκτά, καὶ πρῶτον αὐτὸς ὀπλίσας ταῦτα διὰ ταχυδύλων, ἐφοδιάσας δὲ αὐτὰ τε καὶ τὰ ἄλλα πολεμικὰ πλοῖα καὶ τὸν Νεῦσταθμον καὶ τὰς Ἀποθήκας διὰ τε τῶν ἐλλειπόντων μηχανημάτων καὶ μεγάλων ποσοτήτων πολεμικοῦ ὀπλοῦ. Ἐβελτίωσε τὴν Ὑποβρύχιον Ἀμυναν καὶ τὴν Σχολὴν τῶν Δοκίμων, καὶ τελείως ἐτακτοποίησε τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ὑπουργείου. Διὰ δὲ τοῦ συνδυασμοῦ δράσεως τοῦ Πολεμικοῦ πρὸς τὸ Ἐμπορικὸν Ναυτικὸν διετήρησεν ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐπανάστασιν τῆς Κρήτης. Ἀποχωρήσας τῆς Κυβερνήσεως Δηλιγιάννη, ἐξελέγη κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς 7 Φεβρουαρίου 1899 ἔστην ταύτην φορὰν Βουλευτὴς Ἀττικῆς ἄνευ Συνδυασμοῦ, ἔλθων δεύτερος κατὰ σειράν ἐπιτυχίας. Ὡς μέλος τοῦ Συνδυασμοῦ τῆς «Ἐθνικῆς Ἀντιπολιτεύσεως», ἀλλ' ἀνεξάρτητος, ἐκλέγεται τῇ 17 Νοεμβρίου 1902 Βουλευτὴς Ἀττικῆς, ἐβδόμην ταύτην φορὰν. Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τὸ πρῶτον ἐγένετο τῇ 14 Ἰουνίου 1903 ἐπὶ Κυβερνήσεως Γ. Θεοτόκη. Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης πάλιν ἐπὶ Κυβερνήσεως Γ. Θεοτόκη τῆς 6 Δεκεμβρίου 1903. Σπουδαιότατον ὑπῆρξε τὸ νομοσχέδιον αὐτοῦ «περὶ μεταρρυθμίσεων ἐν τῷ Δικονομικῷ Δικαίῳ», δι' οὗ μετερρρυθμίζοντο ριζικῶς τὰ τῆς Δικαιοσύνης, ἐπιφερομένων καὶ οἰκονομικῶν, καὶ καθιερουμένων τῶν μονομελῶν δικαστηρίων. Ἐταξινόμησε τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ὑπουργείου καταρτίσας τὸν Κανονισμὸν αὐτῆς. Καὶ κατήρτισε Μελέτην Τελείαν περὶ ἰδρύσεως φυλακῶν. Κατὰ τὰς Βουλευτικὰς Ἐκλογὰς τῆς 26 Μαρτίου 1906 ἐξελέγη Βουλευτὴς Ἀττικῆς, ἐγδόην ταύτην φορὰν. Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐξελέγη τὸ πρῶτον τῇ 18 Νοεμβρίου 1906, καὶ τὸ δεύτερον τὴν 7 Νοεμβρίου 1907, μεταρρυθμίσας τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων διὰ τῆς ἀφαίρεσεως τῶν μεγάλων ἐκείνων στηλῶν, καὶ ἀνευρίων τὰ κειμήλια τῶν πρώτων Συνταγμάτων τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν σχετικῶν. Τῇ 21 Ἰουνίου 1908 ἐγένετο τὸ δεύτερον Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπὶ Κυβερνήσεως Γ. Θεοτόκη, διωργάνωσε τὴν Γεω-

ργικὴν ὑπηρεσίαν, διορίσας δύο ἀνωτέρους Ἐπιθεωρητάς, ἐτι δι' Ἐποπτικὸν τῆς Γεωργίας Συμβουλίου, διὰ Γεωπόνων ὅπου δὲν ὑπῆρχον γεωργικὰ ἰδρύματα. Διήρесе τὸ Κράτος εἰς Κτηνιατρικὰς περιφερείας μετὰ δημοσίων Κτηνιάτρων. Ὑπέβαλε νομοσχέδια περὶ Κοινοτήτων, περὶ Φαρμακείων καὶ Φαρμακεμπορείων, περὶ ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως τῶν Δήμων, τῶν Λιμενικῶν ταμείων καὶ τῶν Μονῶν, περὶ συμπληρώσεως τῶν περὶ δήμων νόμων, περὶ Ταχυδρομικῆς, Τηλεγραφικῆς καὶ Τηλεφωνικῆς ὑπηρεσίας, περὶ δογανώσεως τῆς Ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας. Ἐπεράτωσε τὸν Σιδηροδρόμον Πειραιῶς Ἀθηνῶν, Συνόρων, παραδοὺς αὐτὸν εἰς δημοσίαν χρῆσιν. Συνεπλήρωσε τὰς γραμμὰς τοῦ ἠλεκτρικοῦ τοῦ Ἀθηνῶν, ἀσφαλιστόσας τὴν ὁδὸν Σταδίου, ἐπεθεώρησε τοὺς λέβητας καὶ τὰς μηχανὰς τῶν σιδηροδρόμων καὶ τῶν ἐργοστασίων, κατεσκεύασε ὁδὸν ἀπὸ Λαυρείου εἰς Σούνιον, ὑπέβαλε νομοσχέδιον περὶ ἀποξηράνσεως τῆς Σούδας Φαλήρου, διωχέτευσε τοὺς βόθρους Φυλακῶν Ἀδερῶν, ἐδημοσίευσεν 7 Διατάγματα ἀσφαλείας σιδηροδρόμων, ἐβελτίωσε τὴν ἐν τῷ νομῷ Ἀττικῆς καὶ Βασιτίκας ὁδοποιίαν, ἐπέσπευσε τὰς μελέτας τῶν σιδηροδρόμων Τριπόλεως—Σπάρτης, Βόλου—Δεκαλίων—Μηλῶν, Ἀγρινίου—Ἀρτης, συνεπλήρωσε τὴν ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ, ἀπηγόρευσε τὰς παρ' ἀναρμοδίων ἀπολυμάνσεις, ἐνήργησε γενικὸν δαμαλισμὸν καὶ ἀναδαμαλισμὸν, ἐπεθεώρησε τὰς ἰδιωτικὰς κλινικὰς καὶ τὰ νοσοκομεῖα, διέταξε τὸν καθαρισμὸν τῶν δημοσίων λουτρῶν, καὶ ἀνεκαίνισε τὸ Δημόσιον Μαιευτήριον. Διέταξε τὸν καταρτισμὸν μελέτης περὶ ἀσθενειῶν τῶν ζώων, ἀπήρθηθεν ἐγκυκλίους περὶ φυματιώσεως, προήρθευσε τοῦ πρώτου κατὰ φυματιώσεως Συνεδρίου, ἐξέβρας τὸν σκοπὸν, κατήρτισε πλῆκκα τῶν ἀνὰ τὸ Κράτος ἀπολυμαντικῶν κλιβάνων καὶ ποῦ ἐλλείπουσιν, ὥς καὶ ποῦ ἐλλείπουσι μαῖαι, ἔλαβε μέτρα κατὰ τῆς λύσεως, διέδωσε τὴν κινίην τοῦ Κράτους, ἐμερίμνησε περὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ λήπου καὶ τῆς νοθείας τοῦ ἐλαίου. ἐδημοσίευσεν Β. Διατάγματα ἐξείδεων φαρμακοποιῶν, κτηνιάτρων, ὁδοντοιατρῶν καὶ μαϊῶν. Κατεδίωξε τοὺς πλανοδίους ὁδοντοιατρούς. Ἀπηγόρευσε τὴν πώλησιν παλαιῶν ἐνδυμάτων καὶ ἐπίπλων πρὶν ἢ ἀπολυμανθῶσι ἐν τῇ Δημοσίᾳ Ἀπολυμαντηρίῳ. Κατήρτισε ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην τῆς καθιενεργείας τῶν ἱαματικῶν λουτρῶν. Ἐπεθεώρησε τὰ ἀγαθοεργὰ κατιστήματα, καὶ συνέταξε πλῆκκα τῶν ἐμπορικῶν πανηγύρεων. Συνήψε δάνειον πρὸς ἴδρυσιν Ἐθνικῆς Πανακτοθήκης. Διέταξε τοὺς Διευθυντάς τῶν Γεωργικῶν Σταθ-

μῶν νὰ περιέρχονται τὰς κώμους καὶ νὰ διδάσκωσιν. Ἐμερίνησε διὰ τὴν ἐπέκτασιν καλλιτεχνίας γεωμητρίων καὶ δενδροφυτειῶν. Συνέστησεν Ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην τῶν ἐν Λωζάννῃ ἀντιφύλλοξερικῶν πειραμάτων, διανείμει τὴν περί αὐτῶν ἔκθεσιν. Ἐσήγαγε πρῶτος τὴν βιομηχανίαν τοῦ ροδαλαίου, καὶ πρῶτος ἐνήργησεν ἐξαγωγήν ρωπῶν σταφυλῶν. Συνέστησεν ἐν Κορυμφῷ Σχολικὸν κήπον. Ἐφρόντισε περὶ συστάσεως φυτωρίου σμυρναϊκῆς συκῆς ἐν Καλάμῃς. Ἰδρυσεν νέον Καστάστημα Ταχυδρομικὸν ἐν Ἀθήναις, πολλαχῶς δὲ τοῦ Κράτους νέα ταχυδρομεῖα καὶ τηλεγραφικὰ γραφεῖα. Κατεδίωξεν ἀπηνῶς τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ ληστείαν, καὶ ἔκλεισε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ὑπουργίας αὐτοῦ τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ χαρτοπαικτεῖα. Ἐξησφάλισε τοὺς ἐργάτας, ἐπιβαλὼν ὁριώματα εἰς τοὺς οἰκοδομοῦντας, περιέσπειλε τὴν ἐπαίτειαν, διέταξε φήμετρα διὰ τὰς αἰγὰς καὶ τοὺς κύνας, ἐκάνονισεν τὴν ταχύτητα τῶν αὐτοκινήτων, ἀπηγόρευσεν, ἵνα περιφέρονται τὴν νύκτα ἀπροστάτευτα παιδιά, καὶ νὰ ἐνοχλῶσι τὴν νύκτα τοὺς κατοίκους οἱ φωνογράφοι! Ἐκάνονισεν διανυκτερεύοντα φαρμακεία. Συνεπλήρωσε τὸ νομοσχέδιον περὶ ἰδρύσεως ἐν Ἀθήναις Νοσοκομείου τῶν ἀφροδισίων νοσημάτων, ἐπιτυχῶς τὴν ἐναρξιν τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ὑπέβαλε δὲ καὶ νομοσχέδιον περὶ διοικήσεως τοῦ ἐν Βόλῳ Ἀχιλλοπουλείου νοσοκομείου, κρὶ ἕτερον περὶ ἐπεκτάσεως τῆς εἰσπράξεως τῶν διὰ τὴν μελέτην τῶν ἐκτελεστέων ἐν Θεσσαλίᾳ ὑδραυλικῶν ἔργων ἐπιβληθέντων φόρων. Ἔτερον περὶ κυρώσεως συμπάξεως ὑποχρεωτικῆς κυκλοφορίας μεταξὺ Τρικκάλων — Βόλου τακτικῆς διὰ μικτῶν ἀμαξοστοιχιῶν σιδηροδρόμων Θεσσαλίας, καὶ ἕτερον περὶ λιμένων, προκυμαίων κλπ. Προήδρευσε πολλάκις τῆς «Διεθνούς Ἐκθέσεως Γεωργίας καὶ Ζωοτεχνίας» καὶ τῆς «Φυσιοδιυκτικῆς Ἐταιρίας», ἐξέλας τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ἐπεσκεύασε τοὺς καθ' ἕκαστον τὸ Κράτος τεθροανόμενους σταδιοδείκτας, καὶ ἔλαβε μέτρα κατὰ τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς βλασφημιούτων τὰ θεῖα. Ἐδημοσίευσεν Β. Διάταγμα περὶ μεταβολῆς τῶν ἔξων ὀνομασιῶν χωρίων, κωμῶν, πόλεων. Κατὰ τὰς Ἐκλογὰς τοῦ 1910 διὰ τὴν Διπλὴν Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν ἐξελέγη Ἀντιπροσωπεύς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἐννάτην ταύτην φοράν. Κατὰ δὲ τὰς Βουλευτικὰς Ἐκλογὰς τῆς 6 Δεκεμβρίου 1915 ἐξελέγη Βουλευτὴς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, δεκάτην ταύτην φοράν. Κατὰ τὰς Ἐκλογὰς τῆς 1 Νοεμβρίου 1920 ἐξελέγη Πληρεξούσιος τῆς Γ' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, ἐνδε-

κάτην ταύτην φοράν. Ἡ ἐν λόγῳ Ἐθνοσυνέλευσις ἐξελέξεν αὐτὸν Πρόεδρον τῆς πρὸς καταρτισμὸν τοῦ Πολιτεύματος Ἐπιτροπῆς, ἧς ὑπῆρξεν Ἑλληνικῆς Γενικῆς εἰς τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν καὶ Εἰδικῆς ἐπὶ τῶν ἄρθρων περὶ Ἐργασίας, Ἐκκλησίας καὶ Γλώσσης. Αἱ περὶ τούτων Ἀγορεύσεις αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει. Κατὰ τὸ ἐξηχονταετὲς αὐτὸ διάστημα ἐργάσθη καὶ ἐργάζεται ἐτι καὶ ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ καὶ ὡς συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος, κρατῶν καὶ «Ἀπομνημονεύματα Ἱστορικὰ καὶ πολιτικά». Κατὰ τὸ 1926 ἀπήγγειλεν ἐν τῷ Παρνασσῷ Λόγον «Περὶ τῆς Γλώσσης ὡς ζητήματος Ἐθνικοῦ», αὐτόθι δὲ κατὰ τὸ 1917 Λόγον «ὑπὲρ τῆς διασώσεως τοῦ Παλαιού Τάφου ἀπὸ χειρῶν ἐχθρικών». Ἀμφότεροι οἱ Λόγοι ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἰδίῳ τεύχει. Εἶνα: Μεγαλόσταυρος τοῦ Παναγίου Τάφου ἤδη ἀπὸ ἐτῶν, καὶ Πρόεδρος καὶ ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀγιοταφικῆς Ἐταιρίας. Τῇ 29 Ἀπριλίου 1927 ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἐορτασμὸν τῆς ἐκατονταετηρίδος ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Στρατάρχου Γ. Καραϊσκάκη ἀπήγγειλε Λόγον πανηγυρικὸν τοῦ ἀνδρὸς πρὸ τοῦ Θεάτρου Πρώτου τοῦ Ἀττικοῦ, παρισταμένων ὄλων τῶν Ἀρχῶν τοῦ Κράτους καὶ πολλῶν χιλιάδων λαοῦ. Καὶ ὁ Λόγος οὗτος ἐδημοσιεύθη ἐν ἰδίῳ τεύχει. Εἶνα: Ἀνώτερος Ταξιάρχης τῆς Ἑλλάδος, Μεγαλόσταυρος τοῦ Παναγ. Τάφου, Μεγαλόσταυρος τοῦ Βελγίου, τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπίσης καὶ Μεγαλόσταυρος τῶν Ἀγίων Μαυρικίου καὶ Λαζάρου τῆς Ἰταλίας. Εἰς 35 ἀριθμοῦνται τὰ μέχρι τοῦδε ἐν ἰδίῳ τεύχει δημοσιευμένα ἔργα αὐτοῦ, εἰς πολλὰς ὁμῶς ἐκατοντάδας τὰ ἐν τῷ ἡμερησίῳ Τύπῳ καὶ ἐν Περιοδικοῖς δημοσιευθέντα ἔργα πολιτικά, ἱστορικά, φιλολογικά καὶ παντοίας ἐν γένει ὕλης.

ΙΒ) Λεβίδης Γεώργιος τοῦ Δημητρίου. — Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου. Τούτου υἱὸς Ἀλέξανδρος Γ. Λεβίδης, ἀνώτερος Ἀξιωματικὸς τοῦ Η. Ναυτικοῦ. Ὁ Γ. Δ. Λεβίδης Διδάκτωρ τῆς Νομικῆς, διηρτηρεν ἐπὶ μακρόν ὡς ἀνώτερος Διπλωματικὸς ὑπάλληλος, παραιτηθεὶς τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας.

Η «ΕΛΠΙΣ»,

Ἡ «Ἑλπίς» ἦν ἡμερησίως κυριώτατα πολιτική, ἣς τὸ μὲν πρῶτον φύλλον ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις τῇ 7ῃ Ὀκτωβρίου 1836, τὸ δὲ τελευταῖον τῇ 17ῃ Σεπτεμβρίου 1868 ἔτους ἐν Ἀθήναις, τοῦ Συντάκτου καὶ ἰδιοκτήτου αὐτῆς ἀποθανόντος ἐνταῦθα τῇ 4ῃ Ὀκτωβρίου 1868. Ἦν δὲ οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος Ν. Λεβίδης, ὅστις, καὶ ὅτε ἔτι ἔζη, εἶχε κληθῇ «ὁ Πατριάρχης τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσιογραφίας», περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπομεν.

Ἀλλ' ἵνα κατανοήσωμεν καὶ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν πολιτεῖαν παντὸς δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου, καὶ δὴ ἡμερησίως πολιτικῆς, καὶ μάλιστα σπουδαιότητος, οἷα ἀναμφισβήτητος ἡ «Ἑλπίς», δεόν πρωτίστως νὰ γνωρίζωμεν τὰ κατὰ τὸν ἰδρυτὴν καὶ Συντάκτην αὐτῆς, ἐξ ἣς γνώσεως θέλωμεν δημιουργεῖ ἐκάστοτε γνώμην περὶ τῆς πολιτείας αὐτῆς, ἔχοντες ἐνώπιον ἡμῶν τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ δημιουργοῦ καὶ Συντάκτου αὐτῆς.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ν. Λεβίδης εἶλκε λοιπόν τὸ γένος ἐξ ἀρχαιστάτης οἰκογενείας εὐγενῶν ἐκ Ταταούλων, ἢ Ταταύλων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς ἑλληνικωτάτης καὶ ἀνδρειοτάτης τῶν συναικίων τῆς Πόλεως. Καὶ γεννηθεὶς αὐτόθι ἐν 1790 ἔτει, πατέρα μὲν εἶχε τὸν Νικόλαον Ἀγγέλου Λεβίδην, μητέρα δὲ ἐκ τῶν τὰ μάλιστα λογίων γυναικῶν τοῦ Γένους. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετεῖχε καὶ «Ἑρμοῦ τοῦ Λογίου», ἐκ τῶν λογίων καὶ αὐτὸς ὢν, ὑπῆρξε δ' ἐπὶ μακρὸν πρὸ τοῦ 1821 ἔτους: «γνώμη τῶν περιφανεστάτων προϋχόντων τοῦ γένους κοινῇ καὶ συνοδικῇ διαγνώμῃ ἐκλεγείς πρὸ καιροῦ», Ἐπιστάτης τῆς Ἀνω Κάσας τοῦ Κοινοῦ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἐπεξεργασθεὶς καὶ τὰς πρὸς τὴν Κάτω Κάσαν δόσοληψίας. Καὶ ἔνεκα τῶν λαμπρῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ πρὸς τὸ Γένος ἀποφάσει τῆς Συνόδου ἐγένετο Εὐγενέστατος Ἀρχὼν Δικαιοσύνης, εὐγενῆς καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἀναγνωρισθεὶς. Ἦν ἐκ τῶν δραστήριων Ἑταίρων τῆς «Φιλικῆς Ἑταιρίας». Θεὸς πρὸς πατὸς τοῦ Συντάκτου τῆς «Ἑλπίδος» ἦν ὁ Δημήτριος Λεβίδης, ἀποκε-

φαλισθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὰς σφαγὰς τοῦ 21, ἅτε φωραθεὶς ὡς Φιλικὸς καὶ ὡς ἀρχηγὸς τῶν βουλευθέντων νὰ ἀρπάσωσιν ἐκ τοῦ Ναυστάθμου τὸν Τουρκικὸν στόλον, ὡς βεβαίον ὁ Σπουδῶν Ζαμπέλιος ἐν τῇ «Πανδώρα». Ἐπίσης θεὸς πρὸς πατὸς αὐτοῦ καὶ ὁ Σταμάτιος Ἀγγέλου Λεβίδης, σπουδαίως δράσας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος καὶ πολιτικῶς καὶ στρατιωτικῶς, πολλαχοῦ πολεμήσας. Ἀδελφὸς τοῦ Συντάκτου τῆς «Ἑλπίδος» ὁ Ἀλέξανδρος Ν. Λεβίδης, ὁ μετὰ τοῦ Φαβιᾶ ἐισελθὼν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ τὴν ἱστορικὴν νύκτα τῆς 12 Δεκεμβρίου 1826.

Σπουδαστὴς ἐν Βιέννῃ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλολογίας, ὁ Συντάκτης τῆς «Ἑλπίδος» πρὸ τοῦ 21, σπεύσας μετὰ τῶν τεσσάρων ἐξαδέλφων αὐτοῦ ἀδελφῶν Ἀϊναρδάρη καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου ἅμα τῇ ἐκκρήσει τῆς Ἐπαναστάσεως ἐνταῖς Ἡγεμονίαις, κατετάχθη ἐν τῇ «Ἱερῇ Δόχῳ», πολεμήσας ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Γ' Φηλάντην, καὶ ἰδὼν ἐκεῖ πίπτοντας τοὺς τρεῖς Ἀϊναρδάρη, τοῦ τετάρτου βαρέως τραυματισθέντος καὶ αἰχμαλώτου μετενεχθέντος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα πρὸ τοῦ μεγάρου τῶν Λεβίδη ἀνεσκολοπίσθη. Ὁ Συντάκτης τῆς «Ἑλπίδος» εἶχε μυηθῇ εἰς τὴν «Φιλικὴν Ἑταιρίαν» ὅτε ἔτι διέμενεν ἐν Βιέννῃ.

Μετὰ τὴν Ἀνεξαρτησίαν ἐγένετο δημόσιος λειτουργὸς ἐπὶ Καποδιστρίου, καὶ Σύμβουλος τῆς ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Γραμματείας ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς Ἀντιβασιλείας, ἐν ᾧ ἀξιόματι καὶ διέπρεψε. Τῇ ἐπιμονῇ ἀντιστάσει αὐτοῦ ὡς Εἰσηγητοῦ καὶ Συμβούλου ὀφείλεται, ὅτι δὲν ἐγένετο δεκτὸν τὸ ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας ἀρχικῶς συνταχθέν σχέδιον νόμου περὶ ἀποδεκατώσεως διὰ τὸ 1835 ἔτος, ὅπερ ἤθελεν εἶσθαι ὀλέθριον τῇ Χώρα. Ἐπίσης αὐτῷ ὀφείλεται, ὅτι δὲν κατωρθώθη ὁλοσχερῶς ἡ ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας αὐθαίρετος διανομὴ τῆς ἐθνικῆς γῆς κλπ. Ταῦτα δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα συνετέλεσεν, ὅπως συγκρουσθῇ πρὸς τὴν Ἀντιβασιλείαν, παρατηθεὶς οὕτως ἐν 1836 ἔτει τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, ὅτε καὶ ἱδρυσεν ἀμέσως τὴν «Ἑλπίδα».

Ἡ ἐκδοσις τῆς «Ἑλπίδος» διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 7 Ὀκτωβρίου 1836 μέχρι τῆς 17 Νοεμβρίου 1837, συνετάσσετο δὲ ὑπὸ τοῦ Κ. Λεβίδη ἑλληνιστὶ καὶ γερμανιστὶ, γινώσκοντος τοῦ Συντάκτου τὴν Γερμανικὴν τελείως. Ἀπὸ τοῦ πρώτου φύλλου ὁ Κ. Λεβίδης ἐξήτησε τὴν παραχώρησιν Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος. Εἶναι δὲ τὸ πολιτικὸν ἐκεῖνο ἄρθρον μεστὸν ὡραιότητων πολιτικῶν ἰδεῶν, ἀληθὲς δὲ καλλιτέχνημα σκέψεων ἱστοριοπολιτικῶν καὶ Γλώσσης ἀμείμ-

πτου. Μόλις τότε μετά έπταετείς άγώνας ο Βασιλεὺς Ὁθων παρέχωρησε τὸ Σύνταγμα, τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1843 ἔτους.

Τῇ 17 Νοεμβρίου 1837 ἡ ἔκδοσις τῆς «Ἑλπίδος» διεκόπη ἕνεκα πολλῶν καὶ ἀπηνῶν ὑπὸ τῆς Ἀντιβασιλείας καταδιώξεων καὶ φυλακίσεων τοῦ Κ. Λεβίδου, καθ' οὗ μάλιστα καὶ δολοφονικῇ ἐπιθέσει περὶ τὰ μέσα Νοεμβρίου τοῦ 1837 ἔτους ἐγένετο ὑπὸ πολλῶν τῶν ἐν Ἀθήναις Βαυαρῶν Ἀξιωματικῶν, τῶν ἡγήτο οὗ τότε ταγματάρχης, εἴτα δὲ στρατηγὸς Φέδερ. Οἱ ἄδελφοὶ τοῦ Συντάκτου Δημήτριος, Ἀλέξανδρος καὶ Γεώργιος, ἡγούμενοι Μενιδιᾶτῶν τιγῶν, κατὰ τινα νύκτα, ἐκδικούμενοι, ἐξυλοκόπησαν ἐν τῇ δόφῃ Θουκυδίδου τοὺς Βαυαροὺς ἐκείνους Ἀξιωματικούς, ἐξερχόμενους μετὰ τὸ γεῦμα τοῦ ἐκεῖ μεγάλου ξενοδοχείου. Προήρχετο δ' ἡ δόφῃ τῶν ῥηθέντων Βαυαρῶν Ἀξιωματικῶν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ «Ἑλπίς» μετ' ἐπιμονῆς ἐξήτει τὴν παραχώρησιν Συντάγματος τῇ Ἑλληνικῇ Λαφ, γράφουσα κατὰ τῆς Βαυαροκρατίας καὶ ὑπὲρ τῆς δημιουργίας ἔθνικου στρατοῦ. Καθ' ὅλην τὴν τότε διάρκειαν τῆς ἐκδόσεως τῆς «Ἑλπίδος» ὁ Κ. Λεβίδης τὸ μὲν ἐτόνιζε τὴν ἱερότητα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21, τὰ ἀναμφισβήτητα δικαιώματα τῶν τε πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν τοῦ ἱεροῦ Ἀγώνος, τὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὅπως κυβερνηθῇ φιλελευθέρως καὶ συνταγματικῶς ὑπὸ Κυβερνήσεων ἐξ Ἑλλήνων, τὸ δὲ ἐκαυτηρίαζε τὴν ξενοκρατίαν, τοῦτέστι τὴν Βαυαροκρατίαν καὶ τὸν δι' αὐτῆς ἀσκούμενον ἀπολυταρχισμόν ἐτι καὶ διὰ τῆς ποικίλοις τρόποις διαφθορᾶς τῶν συνειδήσεων. Τὸ κῆρος τῆς «Ἑλπίδος» καὶ λόγῳ τῆς ἀναμφισβήτητου κοινωνικῆς τε καὶ πολιτικῆς σπουδαιότητος τοῦ Συντάκτου αὐτῆς καὶ ἕνεκα τῶν γνώμῶν αὐτοῦ, διατυπωμένων ἐπιστημονικῶτα καὶ ἐν γλώσσῃ γλαφυρωτάτῃ καὶ παραστατικῶτάτῃ, ἦν μέγιστον, ἡ δ' ἐπίδρασις τοῦ δημοσιογραφικοῦ τούτου ὀργάνου ἐπὶ τῆς Κοινῆς Γνώμης ἀποτελεσματικώτατη. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἀπολυταρχία ἔπρεπε νὰ ἐξοντώσῃ τὴν «Ἑλπίδα», τοῦτο δὲ καὶ κατορθώθη διὰ τῆς διακοπῆς τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς.

Ἐν τῷ τόμῳ τῆς «Ἑλπίδος» τοῦ ἔτους ἐκείνου κατοπτρίζεται ἡ τε πολιτικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ κατάστασις τῆς χώρας (κυρίως ἡ πολιτικὴ), ἀπὸ ἐξελθούσης δεκαετοῦς αἱματηροῦ κατὰ τῆς Τουρκίας ἀγώνος. Παρελαύνουσι τὰ μεγάλα πρόσωπα καὶ τὰ μεγάλα γεγονότα, συζητεῖ δὲ Συντάκτης τῆς «Ἑλπίδος» ὅλα τὰ ὑπὲρ τῆς Βαυαροκρατίας νομοθετούμενα μέτρα, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἱκανὸς πρὸς τοῦτο καὶ ἕνεκα τῆς πολυσχιδοῦς παιδείας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ

ὥς ἐκ τῆς πείρας, ἣν ὡς ἀνώτερος λειτουργὸς τοῦ Κράτους εἶχεν ἀποκτήσει. Τούτῳ τῷ λόγῳ ἡ «Ἑλπίς» τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐστὶ ταμεῖον ἱστορικὸν καὶ πολιτικὸν πολύτιμον.

Ἡ «Ἑλπίς» ἐξεδόθη ἐκ νέου μετὰ τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1843 ἔτους, δηλ. μετὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος, ὑπὲρ ἧς ὁ Κ. Λεβίδης δραστηρίως εἶχεν ἐργασθῇ καὶ μετὰ τὴν διακοπὴν τῆς «Ἑλπίδος» καὶ δημοσιογραφῶν ἐν ἄλλοις φύλλοις καὶ πρὸς τοὺς ὁμόφρονας πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς κοινωνῶν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν Δ. Καλλέργην, μεθ' οὗ συνεσπούδαζεν ἐν Βιέννῃ πρὸ τοῦ 1821 ἔτους.

Ἡ ἐπανεκδόθετα «Ἑλπίς» τῇ 26 Σεπτεμβρίου 1843 ἔτους μόνον Ἑλληνιστί, οὐκ καὶ Γερμανιστί, φέρει ὡς ἐπικεφαλίδαν: «Ἡ Ἑλπίς, ἐφημερίς τῶν ἀρχῶν τῆς Γ' Σεπτεμβρίου», καὶ μετὰ τοῦ τίτλου τούτου συναπέθανε τῇ Συντάκτῃ αὐτῆς κατὰ τὸ 1868 ἔτος, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη.

Εὐγνωμονοῦντες οἱ Κρήτες τῷ Κ. Λεβίδῃ ὡς ἐργασθέντι ὑπὲρ αὐτῶν παρὰ τῇ Κυβερνήσει ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 1830 ἔτους πρὸς παραχώρησιν αὐτοῖς πολλῶν ἔθνικων γαιῶν, εἶχον ἐκλέξει αὐτὸν Πληρεξούσιον αὐτῶν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τοῦ 1843 ἔτους, ἧς εἶχεν ἐκλεχθῇ καὶ Γραμματεὺς, παρητήθη ὅμως ἐκ τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως μικρὸν πρὸ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ περὶ Ἐτεροθρόνων ψηφίσματος.

Εἰς τέσσαρας κυρίως περιόδους δύναται νὰ διαιρεθῇ ἡ δράσις τῆς «Ἑλπίδος». Πρώτη ἡ ἀνωτέρω ἱστορηθεῖσα. Δευτέρα ἡ ἀπὸ τοῦ 1843 μέχρι τοῦ 1854 ἔτους, ὅτε ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸν κατὰ τῆς Ρωσίας πόλεμον τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀνεμίχθη εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ἐμμέσου συμμετοχῆς αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Ρωσίας, ἥτε ἀποστείλασα ἀνεπιστήμως στρατὸν καὶ ἐθελοντὰς κατὰ τῆς Τουρκίας εἰς τὰς ὁμόρους Ἐπαρχίας, τοῦθ' ὅπερ ἐπήνεγκε τὴν Κατοχὴν Παιραιῶς καὶ Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν ῥηθεισῶν Δυνάμεων. Τρίτη περίοδος ἡ ἀπὸ τῆς Κατοχῆς μέχρι τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὁθωνος κατὰ τὸ 1862 ἔτος. Καὶ τετάρτη ἡ ἀπὸ τότε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Κ. Λεβίδου κατὰ τὸ 1868 ἔτος.

Ἡ ἐνημερότης τῆς «Ἑλπίδος» ἐφ' ὅλων τῶν ζητημάτων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ὀφείλετο καὶ εἰς τὸ πολύγλωσσον τοῦ Κ. Λεβίδου, διότι οὗτος ἐπίστατο κατὰ βάθος καὶ τὰς γλώσσας Ἀγγλικήν, Ἀλβανικὴν, Γαλλικὴν, Γερμανικὴν, Ἰταλικὴν, Λατινικὴν καὶ Τουρκικὴν. Ἐν τοῖς μεγάλοις δὲ Λογίοις τοῦ Ἐθνους καταλεγόμενος, ὑπῆρξε δεινὸς ἱστορικός, λεξικογράφος, συντελέσας εἴπερ

τις καὶ ἄλλος εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, καὶ ἰδίᾳ τῆς Κοινοβουλευτικῆς καὶ τῆς τῶν δημοσίων κειμένων, διεκρίθη ὡς οἰκονομολόγος, συγγραφεὺς δὲ ἱστορικῶν καὶ πολιτικῶν Μελετῶν, ἐκδοθεισῶν ἐν ἰδίῳις τεύχεσι. Ἡ πολυσχιδὴς ἄρα τοῦ ἀνδρὸς παιδεία συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιβολήν, ἣν ἔσκει ἡ «Ἑλπίς» ἐπὶ τε τῆς Κοινωνίας καὶ ἐπὶ τῶν Κυβερνήσεων.

Κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον (1843—1854) ἡ «Ἑλπίς» ὑπερέμαχει τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν, ζητοῦσα πάντοτε ἐπιμόνως τὴν τήρησιν τῶν διὰ τοῦ Συντάγματος ψηφισθεισῶν συνταγματικῶν διατάξεων, ὡς ἐπίσης σθεναρῶς ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῶν ἐμφανιζομένων ἐθνικῶν ζητημάτων. Τοιαυτοτρόπως, ἐν παραδείγματι, καίτοι ἀνέκαθεν ὁ Κ. Λεβίδης εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τε τοῦ Σλαυτισμοῦ καὶ κατὰ τῶν πολιτικῶς ἐν Ἑλλάδι φρονούντων τὰ τῆς Ρωσσίας, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς ταυτότητος τοῦ θρησκευματοῦ ἦσαν πολυάριθμοι, καίτοι πολλάκις εἶχε συγκρουσθῆ πρὸς τὴν πολιτείαν τοῦ Ὁθωνος, καὶ μάλιστα βιαίως, καίτοι προσεπάθησεν, ἵνα ἀποτρέψῃ τὴν ἀνάμιξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν σύρραξιν τῶν δύο Δυτικῶν Δυνάμεων πρὸς τὴν Ρωσίαν, ἐν τούτοις, ὅταν εἶδε τὴν Ἑλλάδα ὑβριζομένην καὶ ἀδικουμένην ὑπ' αὐτῶν διὰ τῆς Κατοχῆς καὶ τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος περιϋδριζόμενον ὑπὸ τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων, διερχομένων πρὸς τῶν Ἀνακτόρων, ἐξανέστη διὰ τῆς «Ἑλπίδος», ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρόν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Βασιλέως, καταδιωχθεὶς ἀπηνῶς ὑπὸ τῆς Κατοχῆς, καὶ ὁλικῶς τὰ μάλιστα ζημιωθείς.

Θέλων δὲ ὁ Κ. Λεβίδης, ἵνα μαυθάνῃ ἡ Κατοχὴ τὴν κατὰ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων διὰ τῆς «Ἑλπίδος» ἐξέγερσιν τῆς Κοινῆς Γνώμης ἐν Ἑλλάδι, συνέτασεν αὐτὴν καὶ Γαλλιστί. Ἐπίσης Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστί συνετάσσετο καὶ ἀπὸ τῆς 10 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 16 Ἰουνίου τοῦ 1859 ἔτους.

Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς (ἀπὸ τῆς Κατοχῆς μέχρι τῆς τοῦ Ὁθωνος ἐξώσεως κατὰ τὸ 1862 ἔτος), τὰς αὐτὰς ἐθνικὰς ἀρχὰς ἀκολουθοῦσα, ἠγωνίζετο σθεναρῶς καὶ ἀδιακόπως ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἀλλ' ἡ «Ἑλπίς» καθ' ἑλὴν τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς ζωῆς αὐτῆς ἔστι καὶ ἀρχεῖον πλούσιον τῆς τότε πνευματικῆς ἐν γένει κινήσεως τῆς χώρας καὶ ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ μελετῶν τῶν τότε διαπρεπεστάτων Ἑλλήνων λογίων.

Κατὰ τὴν ἱστορουμένην ἐνταῦθα τρίτην περίοδον ἡ «Ἑλπίς»

ἐδημοσίευσεν (ἔτ. 1855—1856) σειράν ἀρθρῶν τοῦ Κ. Λεβίδου, ἐκδοθέντων καὶ ἐν ἰδίῳις τεύχεσι τότε ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἡ Ἑλληνικὴ Φυλὴ καὶ ἡ Δόσις. Ἀπάντησις εἰς τὴν «Συνταγματικὴν» (τῶν Παρισίων) ὑπὸ Κ. Ν. Λεβίδου, Συντάκτου τῆς «Ἑλπίδος». — Τὸ τεῦχος τοῦτο ἐξεδόθη καὶ Γαλλιστί. Εἰσι δὲ τὰ ἄρθρα ταῦτα εὐγλωττοτάτη ἀπολογία τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς ἱστοριοπολιτικὰ ἐπιχειρήματα δύνανται ἐν πάσῃ ἐποχῇ ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ ἐφημερίς «Συνταγματικὴ» ἦν τὸ ἡμιεπίσημον τότε δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως· καίτοι δὲ εἶχε πύσαι προτείνουσα τὴν ἐκ τῆς Τουρκίας ἀποπομπὴν πάντων τῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Φλὴν ἀνηκόντων Ἑλλήνων, τῶν ὑπάρχον τοῦ Σουλτάνου, καίτοι ἀπέδιδε τοῖς Ἑλλησι καὶ νοῦν καὶ εὐφυὴν καὶ εὐγενὴ ἀισθημάτων, συζητοῦσα πρὸς τὴν «Ἑλπίδα», ἥς τὰς ἰδέας ἐξόχως ἐτίμα, ἐν τούτοις δὲν συγκτενεύεν, οὐδ' ἠθέλει νὰ παραδεχθῇ, ὅτι τὸ 1854 δὲν ἦτο ὑποκίνησις τῆς Ρωσσίας, οὐδὲ πολεμικὴς χάρις δαπάνη τοῦ Ρωσικοῦ θησαυροφυλακίου. Ἀλλ' ἡ Γαλλία τότε διαίπει τὰς τύχας τοῦ Κόσμου, καὶ ἡ Γαλλία ἔπρεπε νὰ πισθῇ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀνῆκεν εἰς ἐκείνην μόνον. Ἰσοῦ ὁ σκοπὸς καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἀρθρῶν ἐκείνων τῆς «Ἑλπίδος», ἐν αἷς ἀπεκαλύπτοντο καὶ ἀγνωστα μέχρι τότε ἱστορικὰ γεγονότα, παρασκευασθέντα ἐν Ἑλλάδι, οἷον ἡ Μυστικὴ Ἐταιρία τοῦ 1849 ἔτους, ἥς πρότερος ἄρτος ἦν: νὰ μὴ μάθῃ τι ὁ ἐν Ἀθήναις Πρέσβης τῆς Ρωσσίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν τρίτην περίοδον ἡ «Ἑλπίς» ἠγωνίσθη, προκαλοῦσα τὴν προσοχὴν τοῦτε Ὁθωνος καὶ τῶν ἐκείναις Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν ἀσκουμένης νοθείας τοῦ Συνταγματικοῦ Πολιτεύματος διὰ τε τῶν ἐπεμβάσεων κατὰ τὰς Βουλευτικὰς Ἐκλογὰς καὶ διὰ τῆς διακθορᾶς τῶν συνειδήσεων ὑπὸ τῶν κυβερνώντων χρήμασι καὶ ποικίλαις παροχαῖς. Ὅπως δ' ἐπὶ τῆς Βαυαρικῆς Ἀντιόκουλειας προεῖδε τὰ πράγματα καὶ τὴν ὁληθρον αὐτῆς, κακῆς κακῶς ἐκδιωχθείσης, οὕτω καὶ κατὰ τὴν τρίτην αὐτῆς περίοδον ἡ «Ἑλπίς» κατεδείκνυεν τῷ ἀτυχεῖ Ὁθωνι τὴν τύχην, ἥς ἴσως δὲν ἦτο ἄξιος, καθόσον εἰλικρινῶς ἠγάπα τὴν χώραν. Ἡ 10 Ὀκτωβρίου 1862 ἔτους ἐδικαίωσε τὰς προβλέψεις τῆς «Ἑλπίδος».

Κατὰ τὴν τετάρτην περίοδον τῆς δράσεως αὐτῆς (ἀπὸ τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὁθωνος μέχρι καὶ τοῦ 1868 ἔτους, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Κ.

Λεβίδης), αγωνιζομένη πάντοτε τὸν αὐτὸν ἀγῶνα, διεκρίθη κυρίως ἐν τῷ Κρητικῷ ζητήματι, ἐξακολουθούσης τῆς ἐν Κρήτῃ Ἑπαναστάσεως ἀπὸ τοῦ 1866 ἔτους. Συζητούσα ἡ «Ἑλπίς» πρὸς τοὺς ἐγκριτωτάτους πολιτικοὺς ἀνδρας τῆς Εὐρώπης καὶ πρὸς τὸν Εὐρωπαϊκὸν Τύπον, υπερήσπιζε τὸ δίκαιον τοῦ Κρητικοῦ ἀγῶνος δι' ἀκαταμυχήτων ἐπιχειρημάτων, προκαλοῦσα τὸν θαυμασμὸν πάντων. Ἀληθῶς Δημοσθένεια δύνανται νὰ κληθῶσι τὰ ἄρθρα ἐκεῖνα, δι' ὧν ἀποδείκνυνεν, ὅτι καὶ τὸ συμφέρον τῆς Εὐρώπης ἐπέδαλλε τὴν ἑνωσιν τῆς Κρήτης πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ νὰ ἐπιχειρήσῃ τις λεπτομερῶς νὰ ἐξετάσῃ πάντα τὰ μεγάλα ἐθνικὰ ζητήματα ὅσα ἡ «Ἑλπίς» ἐπραγματεύθη κατὰ τὸν μακρὸν αὐτῆς βίον ἤθελεν εἶσθαι ἀληθῶς γιγάντιον ἔργον ἱστορικοπολιτικόν. Ἄν δέ τις πάλιν ἐκαλεῖτο, ἵνα γνωματεύσῃ: τίς ὑπῆρξεν ὁ κυριώτατος τῶν ἀγῶνων τῆς «Ἑλπίδος» κατὰ τὴν μακρὰν αὐτῆς σταδιοδρομίαν, ἀναμφιβόλως ἤθελεν ἔρσαι αὐτὸν καὶ ἀπαντήσῃ *ἡ Μεγάλη Ἰδέα*, ὑπὲρ ἧς ὁ Συντάκτης αὐτῆς καὶ χρήματα οὐκ ὀλίγα ἐξ ἰδίων ἐδαπάνησε καὶ εἰς κόπους ἀτρύτους ὑπεδύληθη, πολὺ λάκκις ἀποσταλὲς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Ὑθωνος εἰς τὴν Ἑσπερίαν πρὸς τοῦτο, χωρὶς νὰ δεχθῇ, ἵνα καταδληθῶσιν αὐτῇ μηδὲ αἱ ἀπολύτως πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖαι δαπάναι.

«Ἑλπίς» καὶ Συντάκτης αὐτῆς εἰσὶν ἑννοιαὶ συγγενεῖς καὶ ἐπάλληλοι. Πᾶν ἄρα τὸ γραφέν κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀνδρός ἐστὶ καὶ τῆς «Ἑλπίδος» χαρακτηρισμός, τοῦτου δὲ τοῦ λόγου ἕνεκα καταχωρίζομεν ἑνταῦθα γραμμὰς τινὰς ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ἐκτενῶν Νεκρολογίων περὶ τοῦ ἀνδρός. Ὁ Τιμολέων Φιλήμων, Συντάκτης τοῦ «Αἰῶνος», δεινὸς δ' ἀντίπαλος τῆς «Ἑλπίδος» ἐν μακροτάτῃ Νεκρολογίᾳ ἔγραφε: «Ὁ θάνατος, ἀρπάζων τὸν Κ. Λεβίδην ἀπὸ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἐστέρησεν ὁμολογουμένως τὴν Ἑλλάδα ἐνὸς τῶν πρωτίστων δημοσιογράφων αὐτῆς, ἐνὸς τῶν πρώτων θεμελιωτῶν τῆς Δημοσιογραφίας ἐν τῇ ἀναγεννηθεῖσῃ πατρίδι ἡμῶν, ἐνὸς τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἀποτελεσματικωτέρων προμάχων τῶν μεγάλων ἐθνικῶν ἰδεωδῶν κατὰ τῶν παραδόλων καὶ δυσμενῶν ἐπιθέσεων τῆς Δυτικῆς δημοσιογραφίας... Ἡ «Ἑλπίς» ὑπῆρξε μία τῶν πρώτων καὶ ἰσχυρῶν διαμκρτυρήσεων κατὰ τῆς Βαυαρικρατίας καὶ τοῦ ἀπολυτισμοῦ τῆς ἐκπεσοῦσης δυναστείας τῶν Ὁυτελοδάρχων... Αἱ ἐθνικαὶ ἰδέαι καὶ ἰδίως ἡ ἰδέα ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος καὶ ὑπὲρ τῶν δημοσίων ἐλευθεριῶν διαρκῶς καὶ ἀμεταπτώτως εὗρον ἐν τῇ Συντάκτῃ αὐτῆς Κ. Λεβίδῃ καρτερικόν,

δραστήριον καὶ εὐφυστάτον πρόμαχον... Κεκτημένος ἀντιληπτικὸν σπάνιον, εὐφυῆς ἐκτακτὸν, καὶ δραστηριότητα σπανίαν, καὶ ἐνθουσία καὶ ἐπαθαίνετο ὑπὲρ μέτρον, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀγανακτήσεώς του καὶ ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι ὑπηρετεῖ ἰδέαν, ὑπὲρ ἧς ἐπάλαιον, οὐδενὸς φειδόμενος, ἀλλ' ὥς χεῖμαρρος ἐξωγικωμένος συμπαρασύρων δικαίους μετ' ἀνδρῶν καὶ ἀθῶους μετὰ ἐνόχων...

Ἡ «Ἑλπίς» προσήνεγκεν ὑπηρεσίας πραγματικὰς καὶ ἐκαλλιέργησε τὸ δημόσιον πνεῦμα ἐπιτυχῶς, διαρκῶς δέ, δυνάμεθα εἰπεῖν, ὁ εὐτυχῆς, νευρώδης καὶ στίλβων συχνάκις ὑπὸ λάμπειος ἀληθοῦς εὐφραδείας κάλαμος τοῦ Συντάκτου τῆς ἀπελογήθη ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων, τῶν τε ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν. Ἡ «Ἑλπίς» θὰ καθέξη ἔσχατον ἀληθῶς καὶ λίαν διακεκριμένην θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς δημοσιογραφίας τῆς Ἑλλάδος... Παραπλησίως, ζωηρότερον ὅμως καὶ ἐκτενέστερον ἔγραψε τὸ «Ἐθνικὸν Πνεῦμα», τὸ ἐμπνεόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλ. Κουμουνοῦρου, ἐπίσης ἡ τότε ἐγκριτος ἐφημερίς «*Ἀλήθεια*», ἡ «*Indépendance Hellénique*» καὶ ἡ «*Grèce*» ὁμοίως μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἐκτενέστατα ἀμφοτέραι, ὁμοίως ὁ «*Νεολόγος*» τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ ἐν Ἑλλάδι ἐκδιδόμεναι ἐφημερίδες, ὡς καὶ αἱ ἐν ἄλλοδαπῇ ἑλληνικαί. Πᾶσαι αὗται ἀνεξαιρέτως ἐτόνισαν τὴν τε φιλοπατρίαν καὶ τὴν δημοσιογραφικὴν δεινότητα τῆς «Ἑλπίδος», τοῦ Συντάκτου δηλονότι αὐτῆς. Ὁ δὲ Ν. Μ. Δραγούμης ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «*Πανδώρα*» ἐγκώμιον, τὸ ἐκτενέστερον καὶ γλαφυρότερον πάντων.

